

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ І АДМІНІСТРУВАННЯ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

магістра

(ступінь вищої освіти)

зі спеціальності 073 Менеджмент

«Менеджмент організацій і бізнес-адміністрування»

(освітньо-професійна програма)

на тему: «Удосконалення управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства»

Виконав: студент 2-го курсу,
групи МОБ-23м

_____ / Іванов І.В. /
(підпис)

Керівник

_____ / Мельнікова І.Є. /
(підпис)

Нормоконтролер

_____ / Варава Л.М. /
(підпис)

Завідувач кафедри

_____ / Варава Л.М. /
(підпис)

м. Кривий Ріг
2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки
та управління бізнесом

Кафедра менеджменту
і адміністрування

Спеціальність: 073 Менеджмент
Освітньо-професійна програма:
«Менеджмент організацій і бізнес-адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри МіА
проф., доктор екон. наук
Варава Л.М.

_____ (підпис)

«___» _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
на магістерську кваліфікаційну роботу

Іванову Ігорю Володимировичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Удосконалення управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства»

керівник роботи Мельнікова І.Є., кандидат економічних наук, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «11» липня 2024 року № 639 с

2. Строк подання студентом роботи _____ 05.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи джерела інформації з питань управління фінансовими ресурсами підприємства вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали періодичних видань щодо питань сучасних тенденцій управління фінансовими ресурсами, статистична звітність виробничо-господарської діяльності ПРАТ «ПІВНГЗК», офіційний сайт, електронні ресурси.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) теоретичні засади управління фінансовими ресурсами підприємства; 2) техніко-економічний аналіз діяльності ПРАТ «ПІВНГЗК»; 3) аналіз середовища функціонування ПРАТ «ПІВНГЗК»; 4) аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ПРАТ «ПІВНГЗК»; 5) напрямки удосконалення управління фінансовими ресурсами ПРАТ «ПІВНГЗК»; 6) оцінка запропонованих заходів щодо удосконалення управління фінансовими ресурсами ПРАТ «ПІВНГЗК».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1) Сутність та класифікація фінансових ресурсів; 2) Основні складові управління фінансовими ресурсами підприємства; 3) Методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами, 4) Аналіз результатів виробничо-господарської діяльності ПРАТ «ПІВНГЗК»; 5) PEST і SWOT-аналіз ПРАТ «ПІВНГЗК»; 6) Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами ПРАТ «ПІВНГЗК».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Мельнікова І.Є., доцент	12.07.2024	23.10.2024
Розділ 2	Мельнікова І.Є., доцент	12.07.2024	20.11.2024
Розділ 3	Мельнікова І.Є., доцент	12.07.2024	05.12.2024
Нормоконтроль	Зав. каф. МіА Варава Л.М.	12.07.2024	13.12.2024

7. Дата видачі завдання 12.07.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Співбесіда зі студентом за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	10.07.2024 – 11.07.2024	
2	Збір матеріалів до магістерської кваліфікаційної роботи	12.07.2024 – 10.09.2024	
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань магістерської кваліфікаційної роботи	11.09.2024 – 24.09.2024	
4	Підготовка I розділу магістерської кваліфікаційної роботи та подання його консультанту	25.09.2024 – 23.10.2024	
5	Підготовка II розділу магістерської кваліфікаційної роботи та подання його консультанту	24.10.2024 – 20.11.2024	
6	Підготовка III розділу магістерської кваліфікаційної роботи та подання його керівнику	21.11.2024 – 02.12.2024	
7	Підготовка вступної частини	03.12.2024 – 04.12.2024	
8	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	05.12.2024 – 06.12.2024	
9	Отримання відгуку керівника та рецензії	12.12.2024	
10	Попередній захист роботи	16.12.2024	
11	Захист роботи в ЕК	17.12.2024	

Студент

_____ (підпис)

Іванов І.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Мельнікова І.Є.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

на магістерську кваліфікаційну роботу студента спеціальності 073 Менеджмент освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і бізнес-адміністрування». Іванов І.В. «Удосконалення управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства». – КНУ, 2024 р.

Магістерську кваліфікаційну роботу виконано на 67 сторінках, містить 11 таблиць, 33 рисунки. При підготовці роботи використано 32 літературних джерела.

Мета магістерської кваліфікаційної роботи:

розробити практичні заходи щодо удосконалення управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства за допомогою інструментів фінансового менеджменту

Завдання дослідження:

- 1) розглянути сутність та класифікація фінансових ресурсів;
- 2) методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства;
- 3) аналіз техніко-економічних показників діяльності ПРАТ«ПВНГЗК» та середовище його функціонування;
- 4) аналіз фінансових ресурсів ПРАТ«ПВНГЗК» та оцінити ефективність їх використання;
- 5) запропонувати заходи щодо удосконалення управління фінансовими ресурсами ПРАТ«ПВНГЗК» та оцінити їх ефективність;
- 6) представити економіко-математичну модель раціонального розподілу фінансових ресурсів ПРАТ«ПВНГЗК».

Об'єкт дослідження:

процес управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства ПРАТ«ПВНГЗК»

Предмет дослідження:

теоретичні та методичні аспекти удосконалення управління фінансовими ресурсами ПРАТ«ПВНГЗК»

Одержаний економічний ефект (ефективність): максимальний розмір чистого грошового потоку у вигляді прибутку в розмірі 10 334 641,47 тис. грн.

Ключові слова: управління, фінанси, фінансові ресурси, фінансова стійкість, ефективність, гірничо-збагачувальне підприємство.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Сутність та класифікація фінансових ресурсів	8
1.2. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємства	14
1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ПІВНГЗК»	25
2.1. Аналіз техніко-економічних показників підприємства	25
2.2. Аналіз факторів зовнішнього середовища	33
2.3. Аналіз фінансових ресурсів підприємства	38
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРАТ «ПІВНГЗК»	44
3.1. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємством	44
3.2. Шляхи удосконалення управління фінансовими ресурсами	52
3.3. Заходи з удосконалення управління фінансовими ресурсами та оцінка їх ефективності	56
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

В сучасних умовах економічної та політичної нестабільності ефективно управління фінансовими ресурсами є ключовим фактором успіху підприємства. Від того, наскільки підприємство забезпечене фінансовими ресурсами, залежить його фінансове становище та результати діяльності.

Останніми роками діяльність підприємств в галузі фінансового менеджменту тісно пов'язана з високими фінансовими ризиками. Це вимагає від підприємств формування раціональної структури капіталу та ефективного використання фінансових ресурсів.

Ці питання є особливо актуальними для підприємств гірничодобувної галузі України, зокрема для ПРАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат» - потужного виробника залізорудної сировини для металургійних підприємств. Зважаючи на актуальність, автором магістерської кваліфікаційної роботи і була обрана тема для дослідження «Удосконалення управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства» з метою розробки практичних заходів щодо удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства.

Метою дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі є розробка практичних заходів щодо удосконалення управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства ПРАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат», використовуючи ефективні інструменти фінансового менеджменту.

Для досягнення визначеної в роботі мети були поставлені такі завдання:

1. Розглянути економічну сутність та навести класифікацію фінансових ресурсів.
2. Ознайомитися з методологічними підходами щодо оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами.
3. Провести аналіз техніко-економічних показників діяльності ПРАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат» та описати середовище його функціонування.

4. Проаналізувати фінансові ресурси ПРАТ «ПВНГЗК» та оцінити наскільки ефективно вони використовуються підприємством.

5. Запропонувати напрямки удосконалення управління фінансовими ресурсами ПРАТ «ПВНГЗК» та здійснити оцінку їх ефективності.

6. Розробити економіко-математичну модель оптимального розподілу фінансових ресурсів для ПРАТ «ПВНГЗК».

Об'єкт дослідження в роботі - процеси управління фінансовими ресурсами ПРАТ «ПВНГЗК».

Предметом дослідження в роботі є аспекти теоретичного та методичного механізму удосконалення управління фінансовими ресурсами ПРАТ «ПВНГЗК».

Методи дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі:

- аналіз, синтез, збір і обробка інформації.
- групування, порівняння;
- статистичні методи.
- метод економіко-математичного моделювання та інші.

Для побудови економіко-математичної моделі були використані можливості програмного продукту та надбудов Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі:

- актуальні аспекти управління фінансовими ресурсами, представлені в науковій літературі;
- державні нормативні документи;
- опис бізнесу та ділової активності ПРАТ «ПВНГЗК» ;
- статистична та фінансова звітність ПРАТ «ПВНГЗК» за 2017-2021 рр.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та класифікація фінансових ресурсів

Успішність діяльності підприємства суттєво залежить від наявності у його розпорядженні необхідного обсягу фінансових ресурсів. Завдяки належному фінансовому забезпеченню виробничо-господарської діяльності, раціональному вибору засобів та джерел залучення фінансових ресурсів та окресленню визначених ефективних напрямків їх застосування і забезпечується підвищення фінансових результатів діяльності підприємства.

Можна впевнено стверджувати, що підприємницький успіх компаній, організацій, фірм прямо залежить від наявності, стану та оптимального вибору стратегії використання фінансових ресурсів підприємства. А управління фінансовими ресурсами є найважливішим елементом в системі менеджменту будь-кого підприємства.

Фінансові ресурси є базовим стимулом функціонування підприємства і забезпечують всім необхідним його виробничо-господарську діяльність у сфері фінансів, виробництва, маркетингу, наукових досліджень та ін.

Під фінансовими ресурсами підприємства глобально розуміють грошові кошти, якими розпоряджається суб'єкт господарювання. Формування фінансових ресурсів підприємства здійснюється під час створення статутного фонду, тобто ще до моменту початку функціонування.

Надалі ці кошти підприємства інвестуються для того аби забезпечити виробничо-господарську діяльність, для процесів розширення і розвитку виробництва на макрорівні тощо.

В економічній літературі існує багато підходів до визначення сутності

поняття «фінансові ресурси». І велика кількість науковців-економістів - такі як: Поддєрьогін А.М. [21], Шкробот М.В. [26], Ареф'єва О.В. [3], Стасюк Г.А. [23], Балабанов А.І. [5], Мельник О.О. [14], Бланк І.О. [7], Романенко О. Р.[16] та інші до сьогоднішнього часу не прийшли до єдиної універсальної думки щодо цього.

Найчастіше за все є прихильники аналізу економічної категорії «фінансові ресурси» на макrorівні і мікрорівні, тобто на рівні підприємства, що представлено в табл. 1.1.

Незважаючи на різні підходи до розуміння сутності поняття «фінансові ресурси» провідні науковці однозначно єдині в думці про незаперечну важливість фінансових ресурсів щодо забезпечення ефективної підприємницької діяльності.

Тому що, сформовані на рівні підприємства, фінансові ресурси здійснюють забезпечення можливості виробництва продукції, інвестиційних процесів, створення спеціальних економічних фондів, обов'язків перед державним бюджетом, підрядниками, постачальниками, контрагентами та працівниками.

На основі розглянутих визначень і трактувань можна підсумувати, що «фінансові ресурси – це засоби, що формуються та мобілізуються підприємством задля забезпечення процесів розширеного відтворення через трансформацію їх в інші типи і види ресурсів, є важливим джерелом виробничого та соціального розвитку, з метою досягнути високих фінансових результатів виробничо-господарської діяльності»[19].

Також слід відзначити, що на даний момент вітчизняні підприємства в переважній більшості є обмеженими у процесі вибору і залучення фінансових ресурсів, і при цьому обсяг власних джерел коштів недостатній і ефективність їх використання залишає бажати кращого.

Поняття «фінансові ресурси» з точки зору підприємства [15]

Автор	Визначення
Г.Г. Кірейцев	Фінансові ресурси – грошові доходи і надходження підприємства, що покликані для здійснення його фінансових зобов'язань і фінансування витрат щодо забезпечення розширеного відтворення [21]
П. Стецюк	Фінансові ресурси – це найбільш ліквідні активи, що покривають неперервність руху грошових потоків підприємства
В.М. Опарін	Фінансові ресурси – сукупність грошових фондів цільового призначення, що сформовані у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, сформованого на підприємстві, котрим воно розпоряджається на правах власності і використовується на статутні потреби підприємства
А.М. Поддєрьогін	Під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств
Ю. Петленко	Фінансові ресурси – це грошові кошти, які залучені в господарський обіг підприємства з різних джерел, сформованих під впливом організаційно-правових форм господарювання, призначених для покриття його власних потреб
О.Р. Романенко	Фінансові ресурси – це акумульовані грошові кошти з різних джерел, які перебувають в операційному обігу і необхідні для покриття потреб підприємства
І.О. Бланк	Фінансові ресурси – це сукупність акумульованих власних, позикових коштів та їх еквівалентів у формі цільових грошових фондів, що призначені для використання в його господарської діяльності в майбутньому періоді [5]
А.Г. Завгородній	Фінансові ресурси – це грошові кошти, що перебувають в розпорядженні підприємства і призначені для здійснення операційних, фінансових та інвестиційних витрат, для здійснення фінансових зобов'язань і економічного стимулювання працівників підприємства [18]
О.Є. Гудзь	Фінансові ресурси – це сукупність високоліквідних існуючих активів, які знаходяться у розпорядженні підприємства й призначені для здійснення розширеного відтворення та фінансових зобов'язань
Г.А. Стасюк	Фінансові ресурси – це джерела засобів підприємства, що спрямовуються на формування активів підприємства

В залежності від специфіки діяльності суб'єктів підприємницької діяльності на формування фінансових ресурсів можливо відзначити вплив чинників зовнішнього (економічний стан, політичний курс, інфляційні процеси тощо) та внутрішнього (якість управління, організаційна структура, збутова діяльність, цінова політика тощо) середовища.

Важливим питанням щодо розуміння сутності фінансових ресурсів є

питання їх класифікації, однією з яких є класифікація відносно джерел їх формування (рис. 1.1).

Основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємства є власні (статутний капітал, амортизація, дохід, прибуток), залучені (заборгованості за внесками, вільні кошти резервів) та позикові кошти (кредити та позики, субсидії, кошти фінансового ринку), представлені на рис. 1.2 [20].

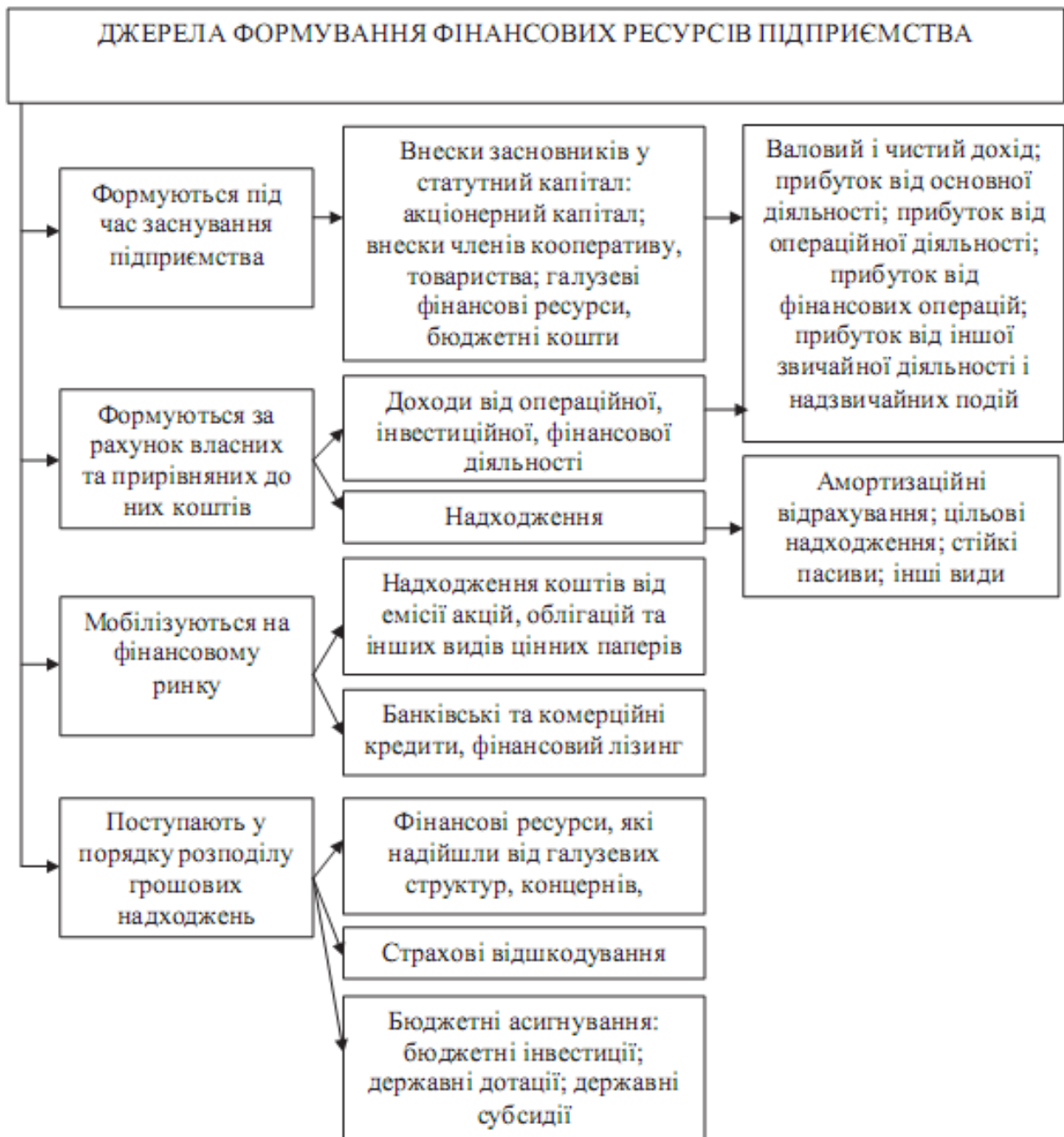

Рис. 1.1. Класифікація за джерелами формування фінансових ресурсів [4]

Рис. 1.2. Склад фінансових ресурсів підприємства[20]

Власні фінансові ресурси – це такі кошти підприємства, що знаходяться в постійному обігу і для них не встановлюється кінцевий термін використання. Формування власних фінансових ресурсів здійснюється за рахунок частини активів підприємства, що залишається в наявності після виконання всіх його зобов’язань, іншими словами за рахунок власного капіталу.

Залучені фінансові ресурси – це ті кошти, що через діючу систему розрахунків постійно знаходяться в обігу, але не належать підприємству. Джерелом формування залучених фінансових ресурсів підприємства є всі види кредиторської заборгованості.

Позикові фінансові ресурси – це кошти, які підприємство отримує на певний термін на визначених умовах повернення та за плату. Формування позикових фінансових ресурсів відбувається переважно через за рахунок короткострокове та довгострокове кредитування.

Також слід відмітити деякі специфічні особливості фінансових ресурсів,

які наведено на рис. 1.3.

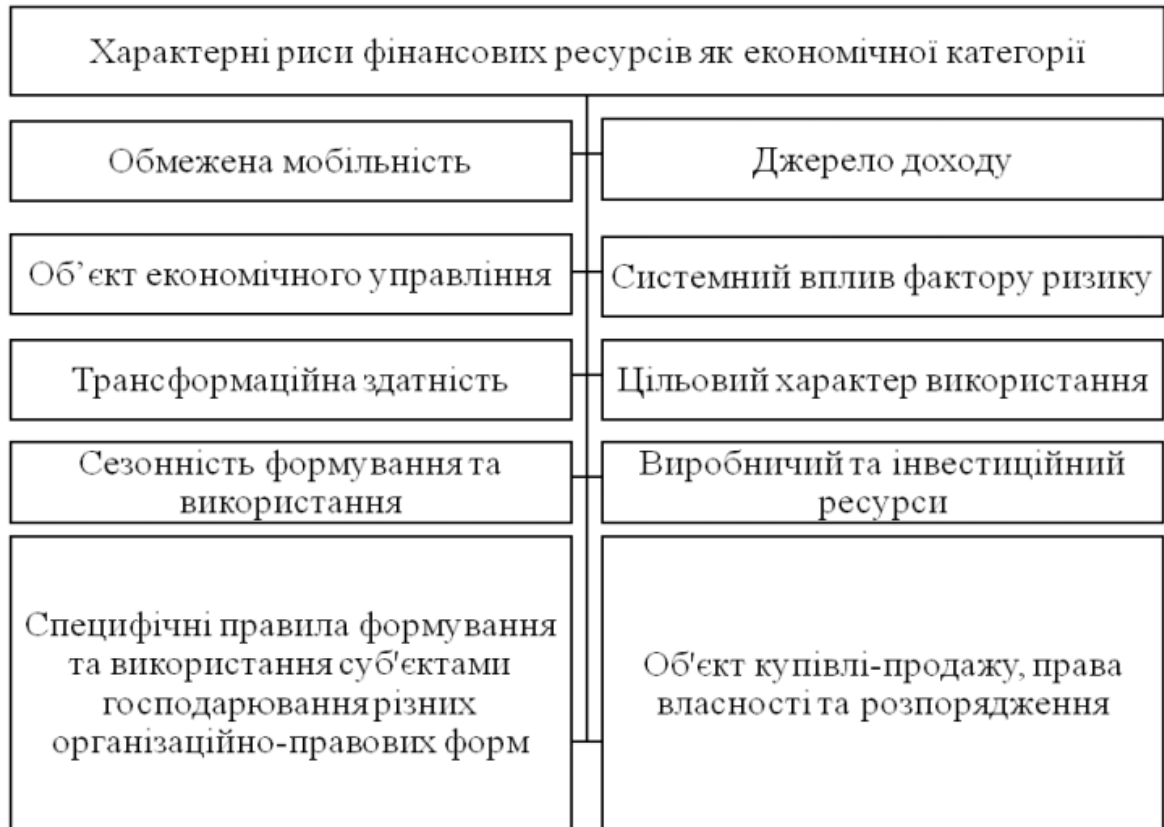

Рис. 1.3. Специфічні властивості фінансових ресурсів [24]

Таким чином, на основі узагальнення попередніх досліджень можна розширити попередні висновки про сутність і розуміння поняття «фінансові ресурси» - це наявні кошти підприємства, що знаходяться в його розпорядженні, можуть бути класифіковані за їх видами і складом, а також за джерелами виникнення (отримання) і формування. Фінансові ресурси мають момент виникнення, відображають ставлення до власності, мають трансформаційну здатність, мають відповідні напрямки використання, а від джерел формування та цілей використання залежить специфічна для кожного підприємства система управління фінансовими ресурсами.

1.2. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємства

Управління фінансовими ресурсами підприємства є надважливим фактором забезпечення ефективної діяльності підприємства в сучасних ринкових умовах. Діяльність щодо управління фінансовими ресурсами підприємства спрямовується на формування оптимальної системи фінансового механізму підприємства, на координацію, впорядкованість та збалансованість фінансових операцій, а також на здійснення ефективних дій управлінського персоналу у напрямках формування та ефективного розподілу грошових коштів.

Поддерьогін А. М. визначає, що «управління фінансовими ресурсами - це система принципів і методів розроблення та впровадження управлінських рішень, які пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів компанії»[21].

Бланк І.О. розглядає це поняття як «управління фінансовими ресурсами підприємства – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання у різних видах господарської діяльності підприємства»[7].

Систему управління фінансовими ресурсами підприємства можна вважати достатньо ефективною у випадку, якщо вона демонструє можливість не тільки раціонального використання наявних ресурсів, а ще й забезпечення активного системного пошуку можливостей для подальшого успішного розвитку підприємства.

Управління фінансовими ресурсами підприємства фокусується на вирішення певних завдань, які полягають у наступному:

- сформувати достатній обсяг фінансових ресурсів;
- оптимізувати розподіл сформованих ресурсів ;
- забезпечити мінімізацію фінансових ризиків, що пов'язані з використанням різного роду фінансових ресурсів;

- забезпечити постійну фінансову рівновагу підприємства;
- забезпечити достатній рівень фінансового контролю з боку засновників підприємства;
- забезпечити достатню фінансову гнучкість підприємства [5].

Управлінська діяльність в галузі забезпечення фінансами підприємства переслідує такі цілі:

- виживання підприємства та уникнення ситуації банкрутства в умовах високої конкуренції;
- завоювання лідерських позицій на ринку бізнес-активності;
- підвищення ринкової вартості компанії;
- досягнення запланованих темпів росту потенціалу підприємства;
- нарощення обсягів виробництва та реалізації продукції;
- зростання фінансових результатів діяльності;
- забезпечення належної рентабельної діяльності підприємства та ін.

Управління фінансовими ресурсами представляє собою циклічний процес, що постійно потребує певного оновлення. На рис. 1.4 схематично представимо етапи процесу управління фінансовими ресурсами підприємства.

У процесі виробничо-господарської діяльності підприємство повинно обрати ефективні варіанти збільшення капіталу, використовуючи як зовнішні, так і внутрішні фінансові ресурси.

В процесі управління фінансовими ресурсами необхідно з'ясувати::

- яка частина прибутку, що залишається в розпорядженні компанії після процедури сплати податків, буде спрямована на розвиток та технічне переозброєння виробництва, а яку частину необхідно спрямувати до фонду споживання;
- яким чином використовувати кошти – наприклад, на створення нового елемента виробництва або придбати акції іншої компанії;
- куди вкладати кошти - наприклад, на придбання запасів дефіцитних матеріалів вище мінімальних потреб виробництва або купувати їх за умови виникнення потреби;

– намагатися постійно збільшувати статутний фонд підприємства за рахунок додаткових емісій акцій або взяти кредит у комерційному банку.

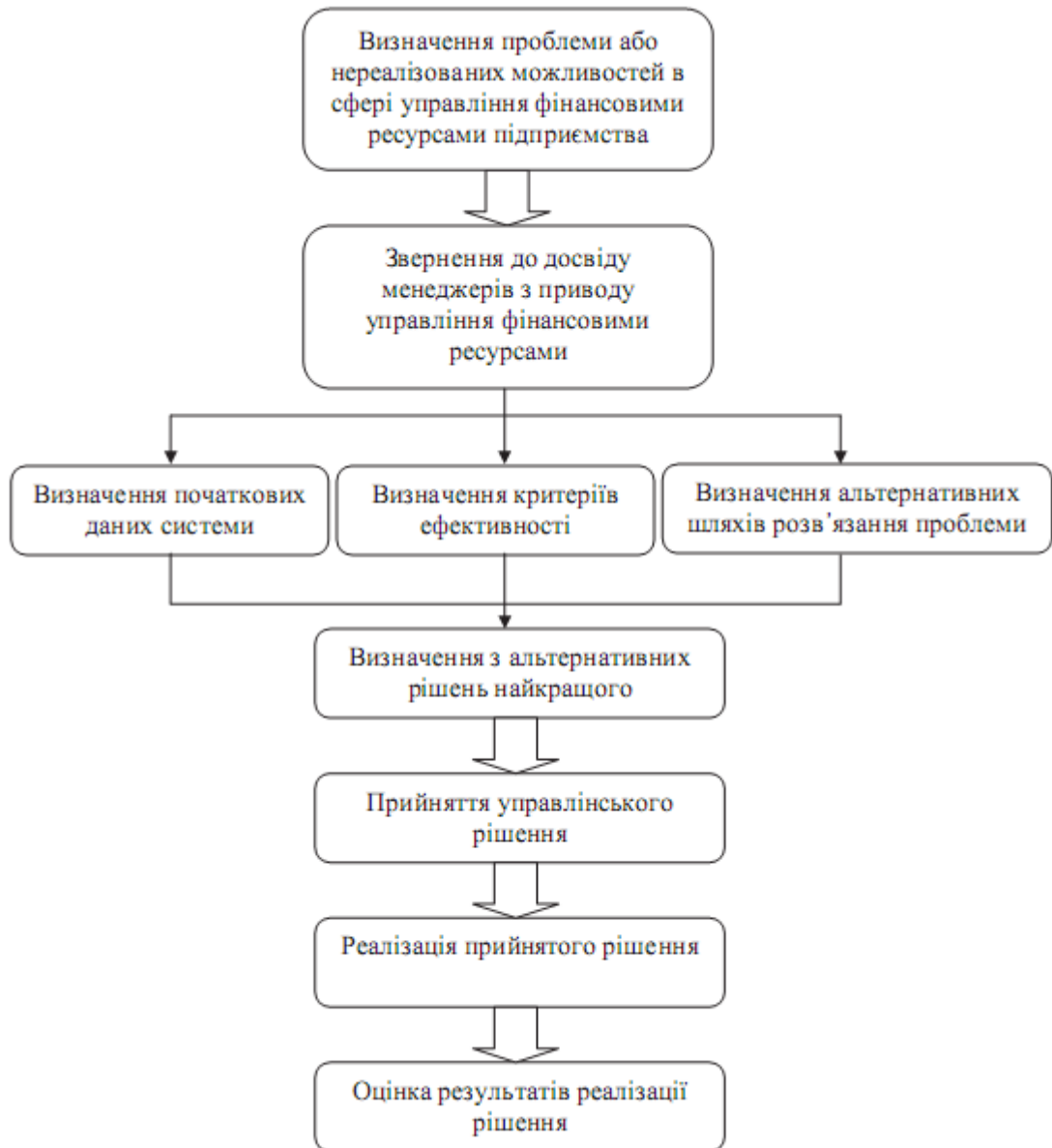

Рис. 1.4. Система управління фінансовими ресурсами підприємства.

Розвиток методів фінансового управління визначає необхідність розширення напрямків управління, які реально успішно запроваджувати в практичній діяльності, враховуючи особливості управління фінансовими ресурсами в українських реаліях. На рис. 1.5 представлено схему розподілу методів управління фінансами, виокремлюючи традиційні та прогресивні.

Рис. 1.5. Традиційні та прогресивні методи управління фінансовими ресурсами підприємства [17]

Застосування ринкових принципів господарювання підприємств в Україні актуалізовує проблеми удосконалення підходів до управління фінансовими ресурсами.

Зважаючи на цей факт, особлива роль в управлінні фінансовими ресурсами повинна належати прогресивним методам і весь їх сукупний набір інструментів має бути використаний з метою вплинути на формування такої пропорції власних і позикових коштів підприємства, яка може забезпечити додатковий приріст рентабельності власного капіталу і створити належні умови фінансової стабільності підприємства в майбутньому.

Система управління фінансовими ресурсами є складовим елементом його

фінансового механізму, що містить певну сукупність фінансових інструментів, форм, стимулів та методів регулювання економічних процесів. Базові складові механізму управління фінансовими ресурсами підприємства наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Складові механізму управління фінансовими ресурсами [11]

Елементи	Зміст
Мета управління	- досягнення оптимального обсягу фінансовими ресурсами у кожний період часу; - формування необхідного рівня та раціонального використання фінансових ресурсів; - підвищення капіталізації підприємства; - зростання ліквідності, платоспроможності та ділової активності підприємства
Завдання управління	забезпечення фінансування підприємства в належному обсязі
Цілі управління	- виживання підприємства в умовах конкуренції; - запобігання банкрутству підприємства; - утримання лідируючих позицій підприємства на ринку; - максимізація ринкової вартості підприємства; - зростання економічного та фінансового потенціалу підприємства; - максимізація прибутку підприємства; - розширення асортименту продукції та збільшення обсягів реалізації
Принципи управління	принципи повноти, оперативності, динамічності, достовірності, безперервності, узгодженості, ефективності, достатності, оптимальності
Об'єкт управління	фінансові відносини, що виникають між підприємствами та їх засновниками, державою, комерційними структурами, іншими юридичними і фізичними особами
Предмет управління	регулювання фінансових потоків задля забезпечення їх збалансованості, достатності, оптимальності
Суб'єкти управління	група людей, яка за допомогою різних форм управлінського впливу забезпечує цілеспрямоване функціонування об'єкта
Методи управління	методи забезпечення: самофінансування; мобілізація на фінансовому ринку (страхування, кредитування, акціонування, мобілізація коштів через продаж цінних паперів тощо); державне фінансування (державне цільове фінансування, державні гарантії, дотування та субсидування); взаємне фінансування. методи регулювання: планування; прогнозування; регулювання; контроль.
Важелі	ставки податків; норми й порядок нарахування; амортизаційні відрахування; відсоткова ставка; курси цінних паперів; застава; курси валют; обсяги державних закупівель; розмір дотацій і субсидій; умови доступу на ринок
Інструменти	прибуток; податки; лізинг; інвестиції; цінні папери; державні закупівлі; амортизаційні відрахування; кредит; факторинг; валютні цінності; дотації, субсидії, субвенції
Нормативно-правове забезпечення	закони та підзаконні нормативно-правові акти держави та суб'єктів господарювання
Інформаційне забезпечення	внутрішня інформація суб'єкта підприємництва: дані внутрішньої фінансової звітності та бухгалтерського обліку; висновки внутрішнього аудиту; показники фінансового стану підприємства. Зовнішня інформація суб'єкта підприємництва: державне регулювання; стан розвитку галузі; індикатори розвитку фінансового ринку; основні показники грошово-кредитного ринку; політична та економічна ситуація в державі; кон'юнктура світового фінансового ринку.

Для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства потребують використання збалансованої системи індикаторів діяльності. Ця система (рис. 1.6) має на меті - допомогти забезпечити комплексність внутрішнього управління бізнесом підприємства, і таким чином також спонукає до постійного систематичного аналізу елементів управління фінансовими ресурсами.

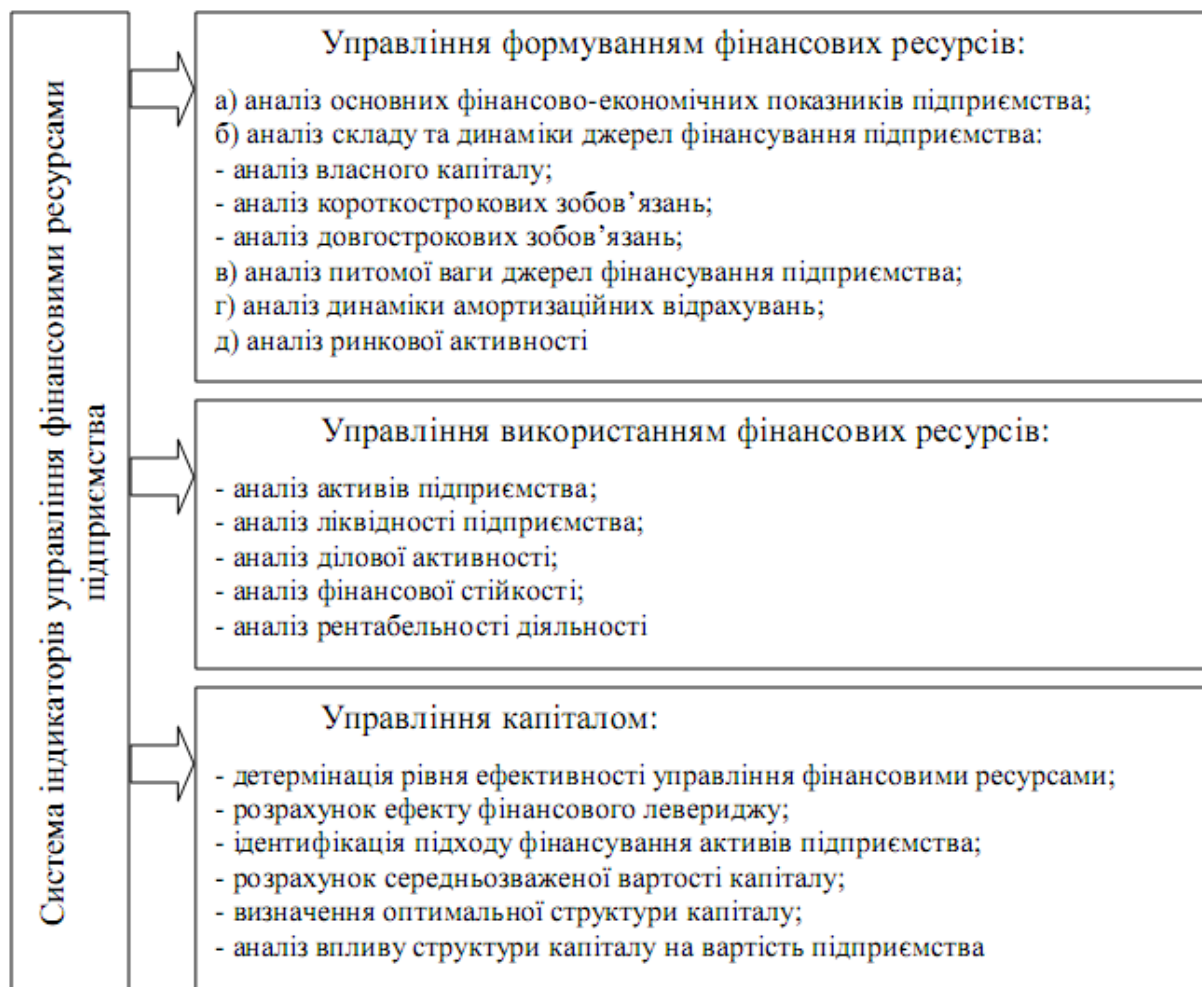

Рис. 1.6 Складові елементи системи аналітичного оцінювання управління фінансовими ресурсами підприємства

Представлена система індикаторів управління фінансовими ресурсами підприємства містить три системи індикаторів: управління формуванням та використанням фінансових ресурсів, а також управління капіталом підприємства, а отримані розрахункові значення та їх оптимізація буде сприяти підвищенню результативності діяльності.

1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Рівень ефективності управління суттєво зростає за умови проведення систематичних контрольних заходів щодо фінансової звітності та проведення її ретельного аналізу.

Фінансова звітність підприємства – це важлива інформація, що дає можливість відобразити фінансовий стан, результати діяльності підприємства та рух коштів підприємства за певний звітний період[26]. Фінансова звітність складається з метою надання зацікавленим особам правдивої і неупередженої інформації, яка буде підґрунтям для прийняття економічних рішень.

Аналіз форм фінансової звітності підприємства дає можливість отримати вичерпну інформацію щодо майнового стану підприємства, ефективності використання ресурсів, основні напрямки руху грошових потоків. Аналіз фінансової звітності надає уявлення про загальний стан підприємства, надає системну оцінку діяльності підприємства; завдяки аналізу визначається економічний потенціал підприємства та оцінюється перспектива подальшого розвитку.

Основними критеріями оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами традиційно вважаються показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства розглядається спеціалістами як такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільність фінансової діяльності, перевищення надходження коштів над процесом їх вибуття, ефективність управління фінансами, безупинний процес виробництва і реалізації продукції з можливостями постійного розширення та оновлення [19]. Надважливою характерною ознакою такого параметру як «фінансова стійкість» підприємства вважається його здатність функціонування та розвитку в ситуаціях невизначеності зовнішнього та внутрішнього середовища.

Можна виділити наступні типи фінансової стійкості підприємства[28]:

1. Абсолютна фінансова стійкість;
2. Нормально стійкий фінансовий стан;
3. Нестійкий фінансовий;
4. Кризовий фінансовий стан.

Проведення аналізу фінансових ресурсів надає можливості якісного оцінювання управлінських рішень, визначення вичерпності і достовірності інформаційного забезпечення, виявлення можливостей та оцінки ризиків підприємницького або фінансового маневру, надання характеристики стратегії і тактиці функціонування підприємства.

Для того аби провести якісну оцінку фінансових ресурсів підприємства та виявити можливості підвищити їх ефективність формування та використання застосовуються групи методів аналізу, представлені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3.

Групи методів аналізу фінансових ресурсів підприємства

Група методів	Методи проведення аналізу фінансових ресурсів
класичні методи проведення оцінки фінансово-господарської діяльності	арифметичних різниць, ланцюгових підстановок, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих і складних відсотків, дисконтування
методи економічної статистики	групування, середніх і відносних величин, індексний, графічний, методи обробки показників у динаміці
методи математичної статистики вивчення звязків	кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний аналіз
економетричні методи	матричні, теорії міжгалузевого балансу

Враховуючи завдання, які повинні бути вирішені в процесі аналізу фінансових ресурсів за допомогою різного роду методів і прийомів, які можуть застосовуватись для оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, безпосередньо порядок проведення аналізу є доцільним проілюструвати у вигляді схеми на рис. 1.7.

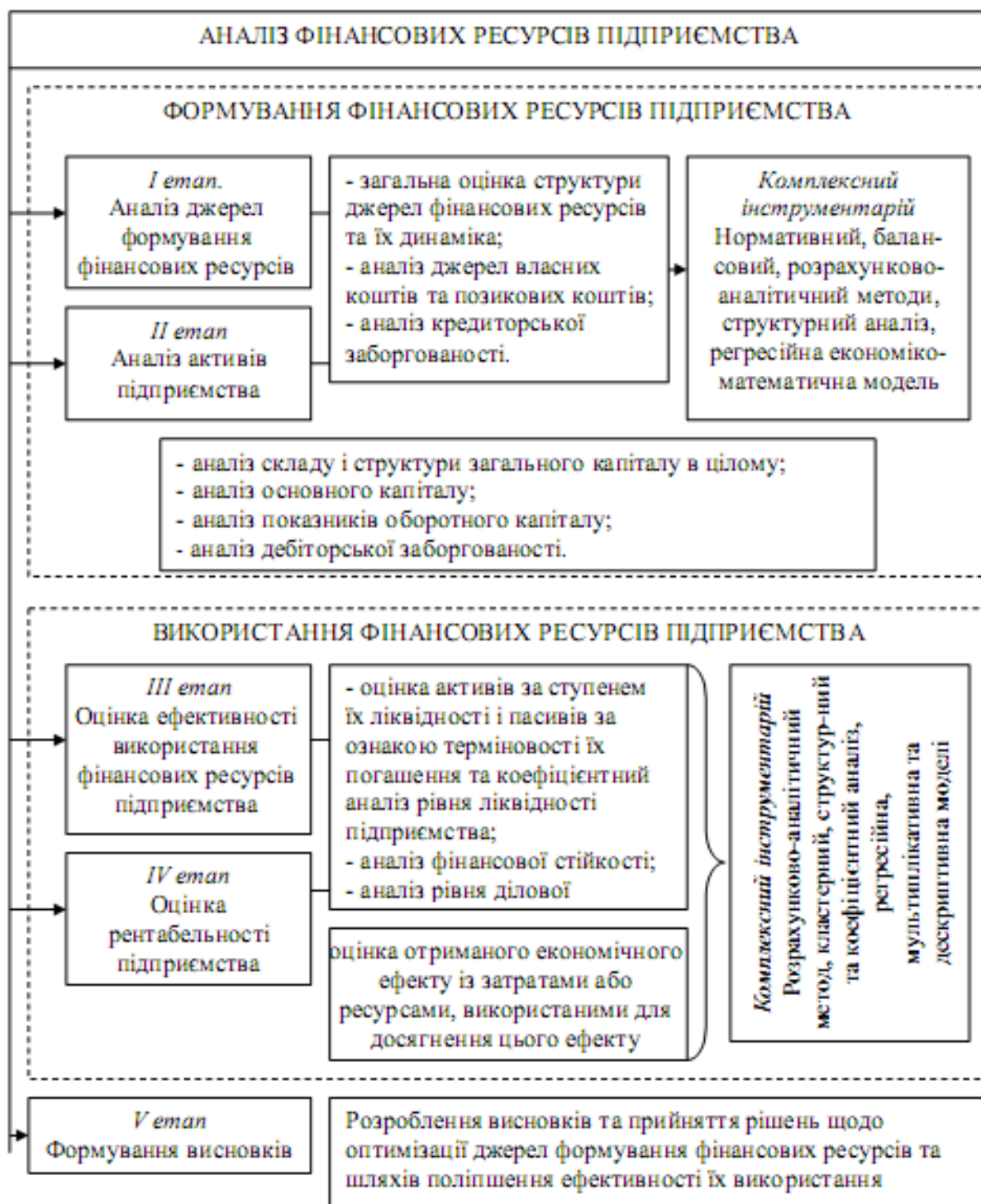

Рис. 1.7. Схема аналізу фінансових ресурсів підприємства

Аналіз фінансових ресурсів підприємства, дослідження якості прийняття управлінських рішень у цій сфері та ефективності управління в цілому за допомогою розрахунку основних фінансових показників є дуже важливим аспектом аналізу фінансового стану підприємства.

Показники, які опрацьовуються межах комплексного аналізу

ефективності управління фінансовими ресурсами представлені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Показники комплексного аналізу ефективності
управління фінансовими ресурсами підприємства

Коефіцієнт автономії	Формула розрахунку	Характеристика
Показники фінансової стійкості підприємства		
Коефіцієнт автономії	$K_{авт} = \frac{BK}{K}$	характеризує частку вкладників підприємства в загальній сумі авансованих коштів
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{концзк} = \frac{ЗК}{K}$	характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства
Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фр} = \frac{ЗК}{BK}$	характеризує співвідношення залученого та власного капіталу та показує, у скільки разів залучений капітал перевищує власний
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	$K_{манзк} = \frac{BK - HA}{BK} = \frac{BOK}{BK}$	характеризує ступінь мобілізації власного капіталу: яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами (ВОК)	$K_{зобк} = \frac{BK - HA}{З}$	показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових
Показники рентабельності підприємства		
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$P_{зк} = \frac{ЧП}{BK} \cdot 100\%$	характеризує величину отриманого прибутку (збитку), отриманого на одну гривню власного капіталу підприємства
Коефіцієнт рентабельності активів	$P_A = \frac{ЧП}{A} \cdot 100\%$	характеризує величину отриманого прибутку в розрахунку на одну гривню активів підприємства
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	$P_{зк} = \frac{ЧП}{ЗК} \cdot 100\%$	показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню залученого капіталу
Коефіцієнт загальної рентабельності	$P_{зг} = \frac{ВП}{ЧД} \cdot 100\%$	показує розмір чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Показники ділової активності підприємства		
Коефіцієнт оборотності активів	$K_{об} = \frac{ЧД}{A} \cdot 100\%$	ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$K_{обм} = \frac{C}{МЗ} \cdot 100\%$	характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{обк} = \frac{ЧД}{BK} \cdot 100\%$	ефективність використання власного капіталу підприємства
Коефіцієнт оборотності основних засобів	$ФВ = \frac{ЧД}{ОЗ} \cdot 100\%$	ефективність використання основних засобів підприємства

Здійснення аналізу ефективності управління фінансовими ресурсами передбачає:

- аналіз фінансової стійкості підприємства,
- аналіз ділової активності підприємства,
- аналіз рентабельності підприємства.

Для того аби оцінити ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства, необхідно сформулювати особливу систему фінансових коефіцієнтів, відповідно є сенс обрати низку головних, що включені до складу визначених в табл. 1.4 підсистем. Все це забезпечить можливості повномірного дослідження ефективності всіх процесів щодо формування, розміщення та використання наявних у підприємства фінансових ресурсів, і нададуть змогу своєчасного визначення змін в глобальних тенденціях їх розвитку.

Підсумовуючи вищенаведену інформацію можна резюмувати, що управління фінансовими ресурсами представляю собою доволі багатофакторний процес, що володіє певними відмінностями стосовно розміру підприємства та його галузевої приналежності. В залежності від ситуації окремі підприємства керуються таким критерієм, який за певних обставин і на певний час його є найбільш доцільним для застосування. Контрольні заходи щодо забезпечення раціональної структури фінансових ресурсів та ефективності їх використання будуть сприяти аби підвищувалась ефективність діяльності підприємства та зростав рівень його конкурентоспроможності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ПІВНІГЗК»

2.1. Аналіз техніко-економічних показників підприємства

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПІВНІЧНИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ» (далі - ПРАТ «ПІВНІГЗК») - це велике гірничо-добувне підприємство, основними видами продукції якого є залізорудний концентрат та залізорудні обкотиші. Видобуток залізної руди здійснюється відкритим способом у двох кар'єрах: Першотравневому і Ганнівському. Свою продукцію підприємство реалізує металургійним підприємствам як в Україні, так і за кордоном.

Техніко-економічні показники ПРАТ «ПІВНІГЗК» за 2020-2021рр. представлені в табл. 2.1, з якої бачимо, що у 2021р. підприємство виготовило 8,0 млн.тон товарного концентрату, що на 5% більше, ніж у 2020р., і 6,35 млн.тон обкотишів, що на 18% більше ніж у 2020р.

При цьому чистий дохід від реалізації продукції зріс з 24 млрд.грн у 2020р. до 51,8 млрд.грн у 2021р., тобто на 27,8 млрд.грн або на 116% - це надзвичайно велике збільшення чистого доходу, що було викликано сприятливою кон'юктурою ринку. Собівартість реалізованої продукції теж виросла, але лише на 14% порівняно із 2020р.

Внаслідок значного перевищення приросту чистого доходу над приростом собівартості, витрати на 1 грн реалізованої продукції скоротилися з 58 коп. до 31 коп., тобто на 27 коп. або на 47%.

Чистий прибуток підприємства зріс з 4,3 млрд.грн до 25,3 млрд.грн, тобто на 21 млрд.грн або на 483%, а рентабельність реалізації збільшилась з 18% до 49%, тобто на 31%, що є дуже позитивними факторами в роботі підприємства.

Основні фонди підприємства (їх залишкова вартість) зросла лише на 3% порівняно із 2020р., а оборотні фонди зросли на 23%.

Таблиця 2.1

Основні техніко-економічні показники діяльності ПРАТ «ПВНГЗК»

Назва показника	Од. вим.	2020	2021	+, -	%
1. Виробництво товарної продукції	т.т	13032	14382	1350	10
- концентрат	т.т	7635	8032	397	5
- обкотиші	т.т	5397	6350	953	18
2. Чистий дохід від реалізації продукції	млн.грн.	24034	51817	27783	116
- концентрат	млн.грн.	13202	24923	11721	89
- обкотиші	млн.грн.	10832	26892	16060	148
3. Ціна одиниці продукції					
- концентрату	грн./т	1729	3103	1374	79
- обкотишів	грн./т	2007	4235	2228	111
4. Собівартість реалізованої продукції	млн.грн.	13908	15836	1928	14
5. Витрати на 1 грн. товарної продукції	коп.	58	31	-27	-47
6. Чистий прибуток	млн.грн.	4341	25293	20952	483
7. Рентабельність реалізації продукції	%	18	49	31	-
8. Основні фонди (залишкова вартість)	млн.грн.	15553	15989	436	3
9. Оборотні фонди	млн.грн.	40215	49530	9315	23
10. Фондовіддача	грн./грн.	1,33	2,34	1,01	76
11. Фондомісткість	грн./грн.	0,75	0,43	-0,32	-43
12. Фондоозброєність	тис.грн./чол.	2456	2636	180	7
13. Середньооблікова чисельність персоналу	чол.	6332	6066	-266	-4
14. Продуктивність праці	тис. грн./чол.	3796	8542	4747	125

Фондовіддача зросла на 76%, а фондомісткість скоротилась на 43% у 2021р. порівняно із 2020р.

Середньооблікова чисельність персоналу зменшилась на 266 чол. або на 4% і склала 6066 осіб, при цьому продуктивність праці зросла на 125%.

Тож, спостерігається значне покращення більшості техніко-економічних показників у 2021р. порівняно із 2020р.

Також для кращого розуміння ситуації необхідно проаналізувати техніко-економічні показники ПРАТ «ПІВНГЗК» в динаміці за останні п'ять років починаючи з 2017 по 2021 рік (дані для аналізу представлені в табл. 2.2 та проілюстровані на рис. 2.2-2.8).

Виробництво товарного концентрату протягом 2019-2020рр. суттєво зросло (рис. 2.2): з 1,7 млн.тон у 2018р. до 7,6 млн.тон у 2020р., і у 2021р. склало 8 млн.тон, тобто більше ніж в 4 рази. В той же час виробництво обкотишів протягом 2019-2020рр., навпаки, зменшилось з 8,5 млн.тон у 2018р. до 5,4 млн.тон у 2020р., а у 2021р. дещо збільшилось і склало 6,4 млн.тон.

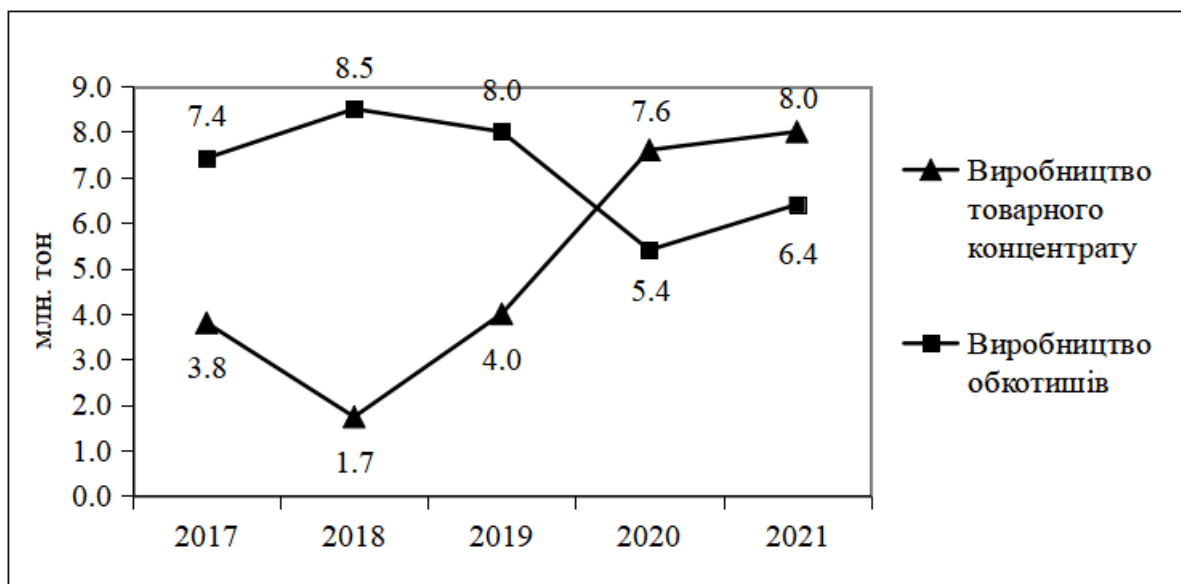

Рис. 2.2. Динаміка виробництва товарного концентрату і обкотишів ПРАТ «ПІВНГЗК» за 2017-2021рр.

Таблиця 2.25

Основні техніко-економічні показники ПРАТ «ПВНЗК» за 2017-2021рр.

Показники	Од. вимірювання	2017	2018	2019	2020	2021
Виробництво концентрату товарного	млн. тонн	3,8	1,7	4,0	7,6	8,0
Виробництво обкотишів	млн. тонн	7,4	8,5	8,0	5,4	6,4
Первісна вартість основних засобів	млрд. грн.	16,4	18,1	15,8	20,3	24,0
Знос основних засобів	млрд. грн.	2,6	5,2	1,1	4,7	8,0
Залишкова вартість основних засобів	млрд. грн.	13,8	12,9	14,7	15,6	16,0
Коефіцієнт зносу основних засобів	%	16	29	7	23	33
Коефіцієнт придатності основних засобів	%	84	71	93	77	67
Фондовіддача	коп./грн.	155	152	168	133	234
Середньоспискова чисельність	чол.	6351	6226	6341	6332	6066
Продуктивність праці одного працівника	млн.грн./особу	3,7	4,2	4,5	3,8	8,5
Чистий дохід від реалізації продукції	млрд. грн.	23,28	26,10	28,47	24,03	51,82
Собівартість реалізації продукції	млрд. грн.	11,49	13,33	16,06	13,91	15,84
Витрати на 1 грн. товарної продукції	грн./грн.	0,49	0,51	0,56	0,62	0,31

+

Первісна вартість основних засобів змінювалася нерівномірно (рис. 2.3): у 2018р. зросла до 18,07 млрд.грн, потім у 2019р. зменшилась до 15,81 млрд.грн, а потім протягом 2020-2021рр. зросла спочатку до 20,29 млрд.грн у 2020р., а у 2021р. до 23,98 млрд.грн. При цьому динаміка зносу основних засобів була аналогічною. Позитивним фактором щодо основних засобів є те, що їх залишкова вартість протягом 2019р-2021рр. зросла з 12,93 млрд.грн у 2018р. до 15,99 млрд.грн у 2021р.

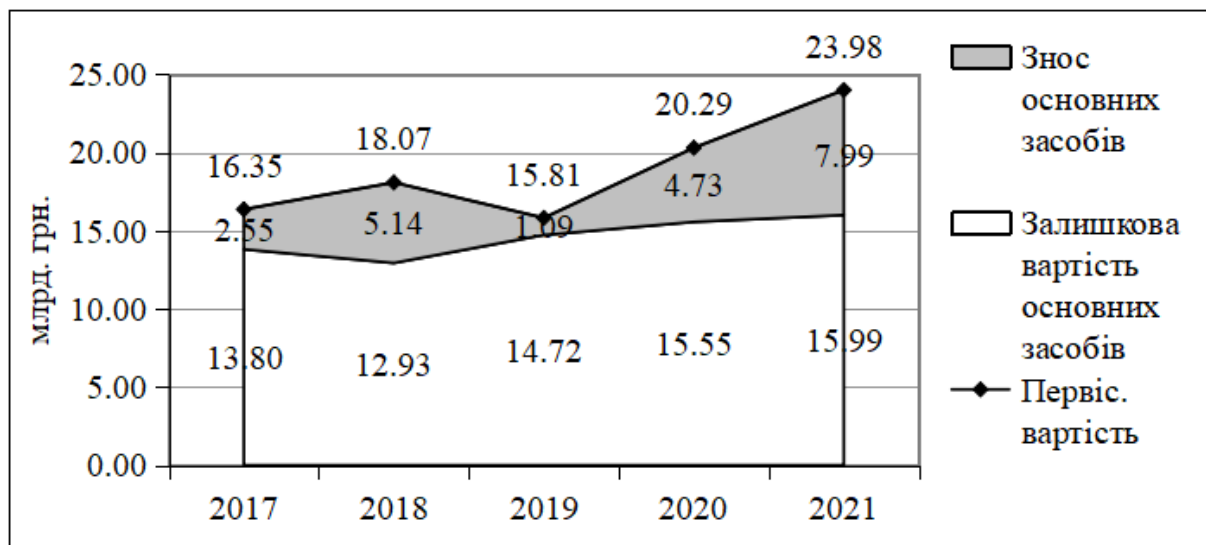

Рис. 2.3. Динаміка показників, що характеризують основні засоби ПРАТ “ПІВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Стан основних засобів підприємства характеризується показниками зносу і придатності (рис. 2.4).

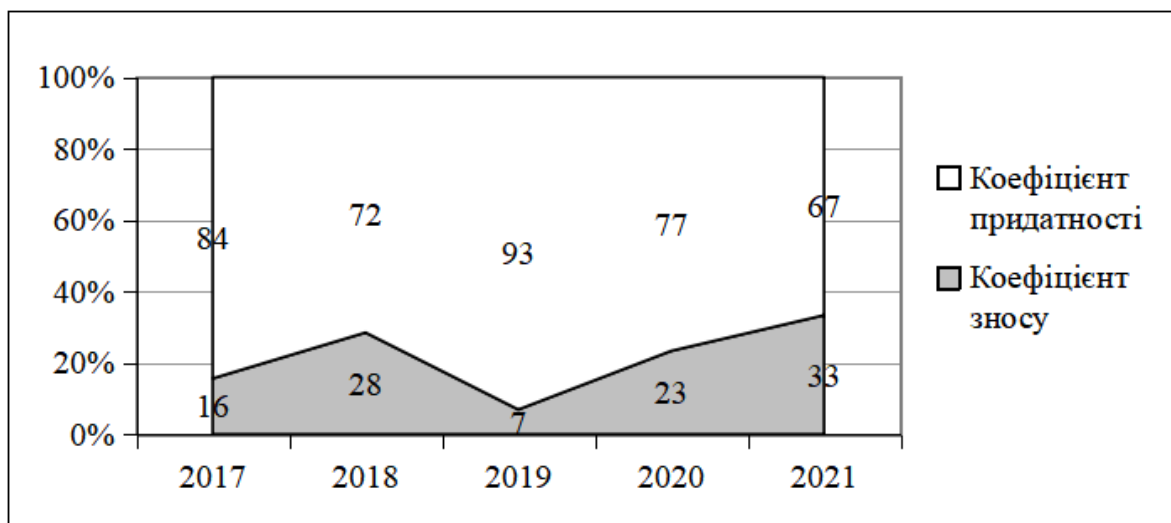

Рис. 2.4. Динаміка коефіцієнтів стану основних засобів ПРАТ “ПІВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Коефіцієнт зносу основних засобів ПРАТ “ПВНГЗК” у 2018р. зріс до 28%, потім у 2019р. скоротився до 7%, а протягом 2020-2021рр. зріс спочатку до 23%, а потім до 33%, відповідно коефіцієнт придатності протягом 2020-2021рр. зменшився до 67%, що є нормальним значенням для такого великого промислового і багато років працюючого підприємства, як ПРАТ “ПВНГЗК”.

Ефективність використання основних засобів описується показником фондодіддачі (рис. 2.5).

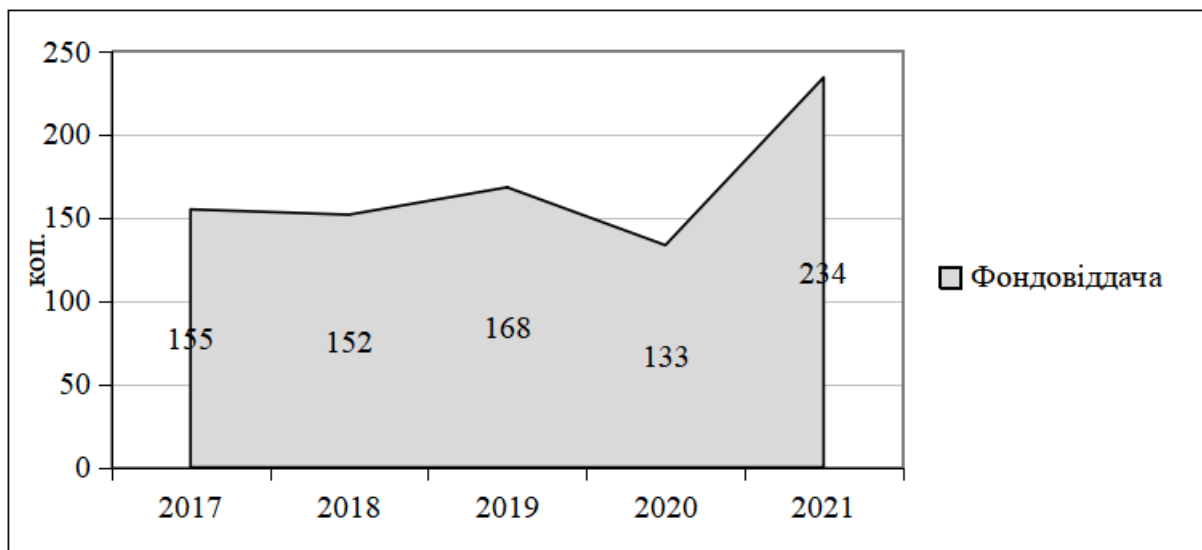

Рис. 2.5. Динаміка коефіцієнта фондодіддачі

Фондодіддача основних засобів ПРАТ “ПВНГЗК” протягом 2017-2019рр. була, приблизно, на одному рівні: 152-168 коп. чистого доходу на 1 грн основних засобів, потім у 2020р. вона значно зменшилась до 133 коп., а у 2021р. різко зросла до 234 коп., що позитивно характеризує ефективність використання основних засобів на підприємстві.

Чисельність персоналу ПРАТ “ПВНГЗК” у 2021р. склала 6066 осіб (рис. 2.6). Чисельність персоналу протягом останніх трьох років скоротилась з 6341 особи, тобто на 275 осіб або на 4% за 2020-2021рр.

Ефективність використання персоналу характеризується показником продуктивності праці, який протягом 2018-2019рр. зростав і склав 4,5 млн.грн. чистого доходу на одного працівника в рік, потім у 2020р. він зменшився до 3,8, а у 2021р. значно виріс до 8,5 млн.грн/особу, тобто на 124%, що позитивно характеризує ефективність використання персоналу на підприємстві.

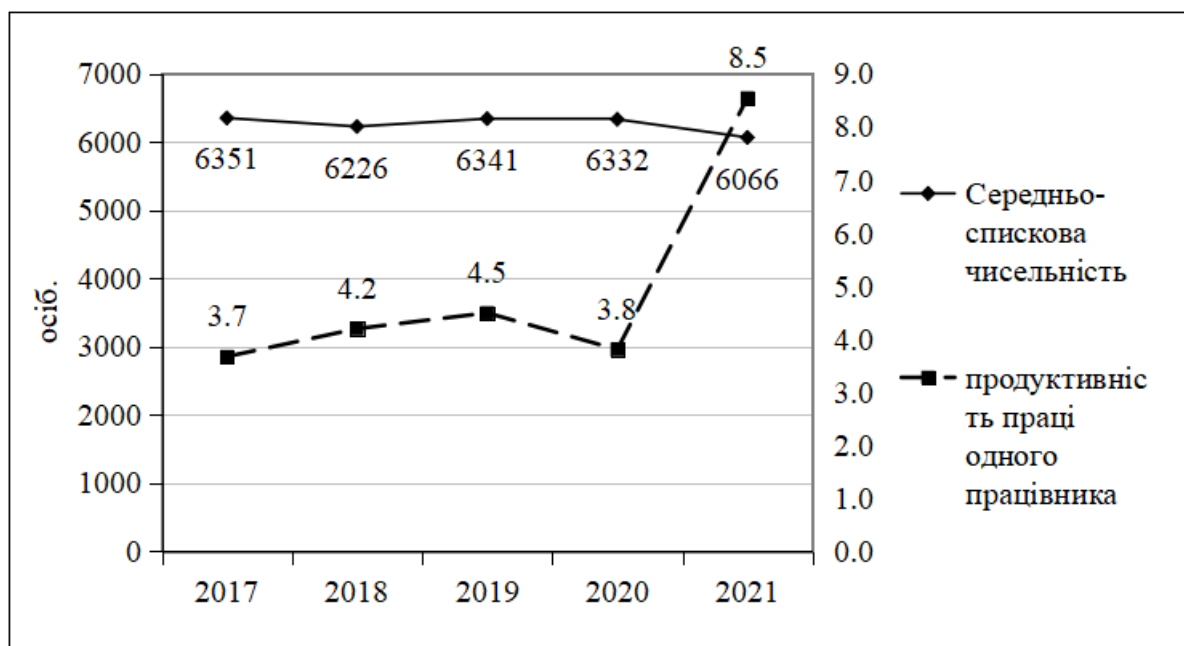

Рис. 2.6. Динаміка середньооблікової чисельності персоналу

Головним фактором покращення показників фондівдачі та продуктивності праці стало різке зростання чистого доходу підприємства у 2021р. (рис. 2.7). Так, протягом 2018-2019рр. чистий дохід зростав, але повільно: з 23,3 млрд.грн у 2017р. до 28,5 млрд.грн у 2019р., тобто на 22% протягом цих двох років. Потім у 2020р. чистий дохід підприємства зменшився до 24,1 млрд.грн, а у 2021р. значно збільшився завдяки сприятливій ринковій кон'юнктурі і рості цін на залізорудну сировину, і склав 51,8 млрд.грн, тобто зріс на 27,7 млрд.грн або на 115%.

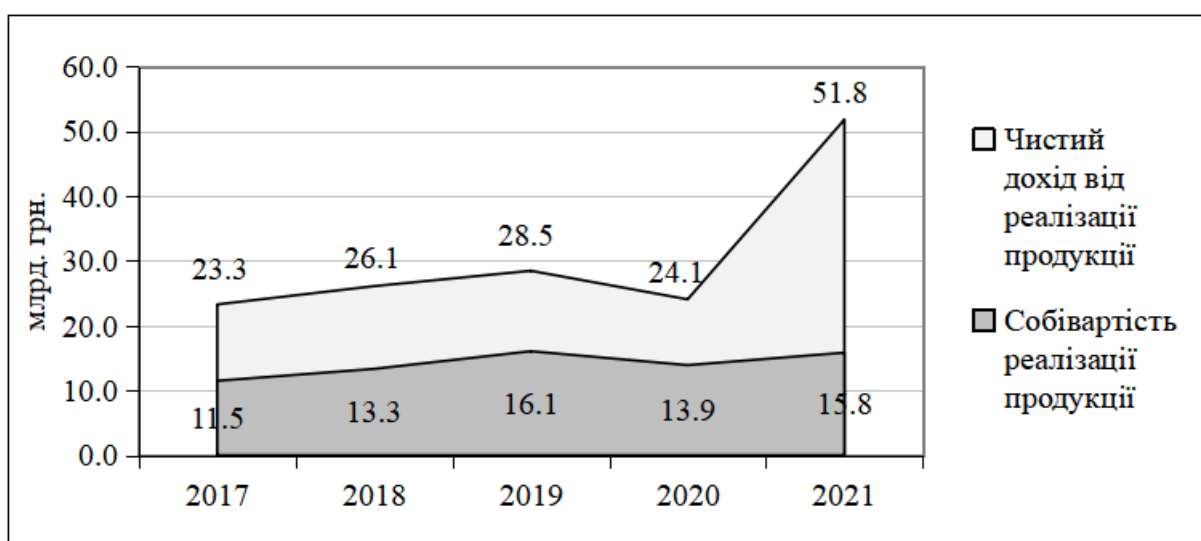

Рис. 2.7. Динаміка чистого доходу та собівартості реалізації продукції

При цьому динаміка собівартості протягом 2017-2020рр. була схожою: собівартість зростає з 11,5 млрд.грн у 2017р. до 16,1 млрд.грн у 2019р., потім зменшилась до 13,9 млрд.грн, а у 2021р. зростає, але лише до 15,8 млрд.грн, не перевищивши при цьому навіть показник 2019р.

Ефективність співвідношення чистого доходу і собівартості вимірюється показником витрат на 1 грн реалізованої продукції (рис. 2.8). Протягом 2018-2020рр. спостерігалася негативна динаміка зростання показника витрат з 0,49 грн у 2017р. до 0,58 грн у 2020р., тобто загалом на 18%. А у 2021р. витрати різко скоротилися до 0,31 грн, тобто на 47%, що є надзвичайно позитивним фактором для такого великого промислового підприємства, як ПРАТ “ПІВНГЗК”.

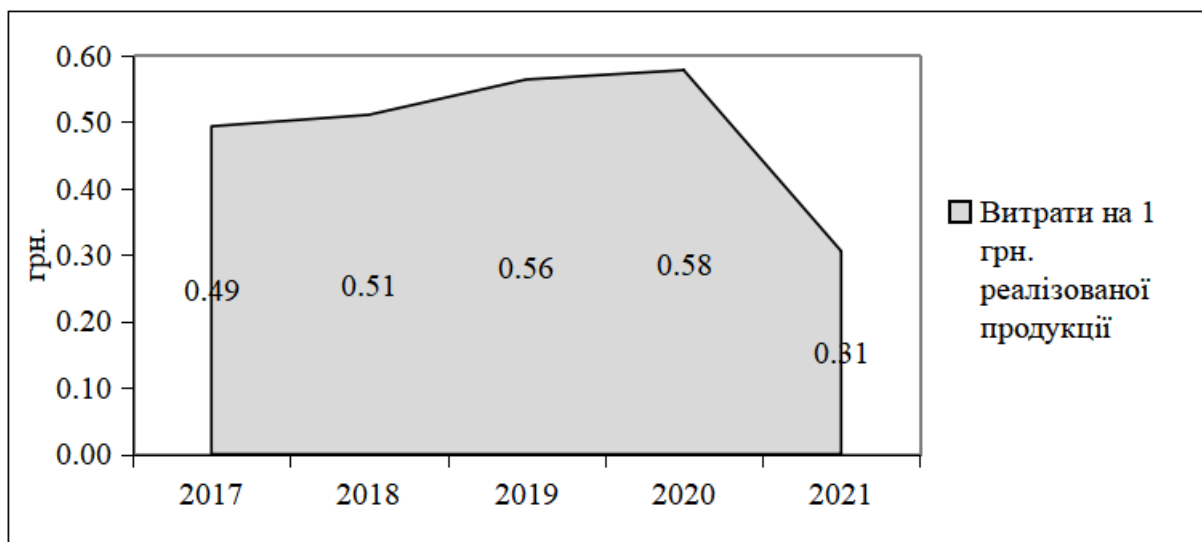

Рис. 2.8. Динаміка витрат на 1 грн. реалізованої продукції

Таким чином, аналіз техніко-економічних показників ПРАТ “ПІВНГЗК” показав, що у 2021р. відбулося значне їх покращення, що пов’язано із різким зростанням чистого доходу підприємства, хоча в попередні роки спостерігалися деякі негативні тенденції, як, наприклад, зростання витрат, зменшення фондоддачі та продуктивності праці. Але із зростанням чистого доходу ці негативні тенденції було виправлено, і за результатами 2021р. чистий дохід ПРАТ “ПІВНГЗК” склав 51,8 млрд.грн, а витрати на 1 грн реалізованої продукції склали 0,31 грн.

2.2. Аналіз факторів зовнішнього середовища

Проаналізуємо зовнішнє середовище за методикою PEST-аналізу, потім зробимо аналіз за «Зіркою М.Портера», і виконаємо SWOT-аналіз.

PEST-аналіз – це дослідження, що дозволяє проаналізувати політичні (Political), економічні (Economic), соціальні (Social) і технологічні (Technological) аспекти зовнішнього середовища щодо їх впливу на діяльність підприємства. PEST-аналіз зовнішніх факторів, що впливають на діяльність ПРАТ «ПВНГЗК», представимо в табл. 2.3. Як бачимо, значний вплив на підприємство здійснюють політичні та економічні фактори, а потім вже соціальні та технологічні.

Аналіз за «Зіркою М. Портера» передбачає вивчення п'яти сил, що впливають на галузь, в якій працює підприємство, і на саме підприємство (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Модель «Зірка М.Портера».

Сили в моделі Портера оцінюються з точки зору їх спроможності тиснути на підприємство, і обмежувати, таким чином його можливості щодо отримання прибутку. З даної точки зору покупці мають найсильніший вплив на галузь в цілому і на підприємство зокрема. Від попиту на метал залежить попит і ціни на ЗРС, а, відповідно, й обсяги виробництва, чистого доходу і прибутку підприємства.

PEST-аналіз ІПРАТ «ПІВНІЗК»

Група факторів	Опис проблем	Ступінь впливу на діяльність			Які зміни, що прогноуються, мають вплинути на підприємств
		незначний вплив	середній вплив	значний вплив	
P (Політичні)	Бойові дії на Сході України, які розпочалися у 2014р., призвели до аварійної роботи металургійних підприємств в Донецькій і Луганській областях, а також Авдіївського коксохімічного заводу, та до руйнування транспортної інфраструктури. Це призвело до зменшення попиту на ЗРС на внутрішньому ринку.	□	□	Х	Існує ймовірність загострення політичної ситуації між Україною та Росією. посилення бойових дій, навіть до повномасштабної війни, внаслідок чого можливі подальші порушення логістичних ланцюгів постачань ресурсів на підприємств та готової продукції з підприємства, а також подальше зменшення попиту і цін на ЗРС на внутрішньому ринку.
E (Економічні)	Епідемія COVID-19 призвела до завмирання економіки, скорочення попиту і цін на ЗРС в Україні, але, несподівано, до росту цін на ЗРС в світі. Запровадження повномасштабної вакцинації дозволило зменшити карантинні обмеження наприкінці 2020р і покращити стан економіки України.	□	□	Х	Продовження вакцинації населення, що дозволить зменшити карантинні обмеження та зменшити їх негативний об'ємуючий вплив на економіку.
S (Соціальні)	Епідемія COVID-19 призвела до необхідності впровадження карантинних обмежень, переведення частини працівників на дистанційний режим роботи, і до зростання витрат підприємства, пов'язаних зі зростанням захворюваності персоналу та карантинними заходами.	□	Х	□	Продовження негативного впливу епідемії COVID-19 та пов'язаних із нею карантинних обмежень на економіку України загалом і на витрати підприємства зокрема.
T (Технологічні)	Введення карантинних обмежень змусили підприємства швидко впроваджувати комп'ютерні технології віддаленої роботи для працівників, та дистанційні технології ведення бізнесу. Зростання популярності "екологічності" виробництва в світі.	□	Х	□	Зростання популярності засобів і методів дистанційної роботи і ведення бізнесу. Поширення в світі технологій виготовлення металу методом прямого відновлення заліза, яка є більш екологічною, але вимагає сировини більш високої якості.

На другу позицію по ступеню тиску на підприємство можна поставити постачальників та конкуренцію в галузі. Тиск цих двох сил на підприємство міг би бути рівносильний до тиску покупців, але об'єднання багатьох підприємств гірничо-металургійного комплексу України та їх стратегічних постачальників в одну структуру дозволило зменшити ризики щодо постачання деяких стратегічних ресурсів, а також взяти під контроль загальну схему виробництва і постачання ЗРС з метою зняття гостроти конкуренції та максимізації прибутку Групи «Метінвест» загалом.

На третю позицію по ступеню тиску на підприємство можна поставити ймовірність появи товарів-замінників, оскільки вони вже присутні на ринку - це DR-обкотиші та гарячекатане залізо (ГКЗ), і попит на них буде зростати, оскільки в світі набуває популярності технологія прямого відновлення заліза (особливо у розвинених країнах), оскільки така технологія дозволяє виготовляти метал з набагато меншими викидами CO₂ до атмосфери, а для ця технологія потребує саме такої сировини. Якщо ГКЗ є аналогом металобрухту, то DR-обкотиші - це обкотиші з більшим вмістом заліза та меншою кількістю шкідливих домішок, через що ціна на них є набагато більшою. І впровадження технології виробництва DR-обкотишів на ПРАТ "ПВНГЗК" дозволило б підприємству отримувати при тих самих обсягах виробництва більший обсяг прибутку.

Щодо можливості появи нових конкурентів треба сказати, що вона є низькою оскільки будівництво нового гірничо-збагачувального підприємства потребує знаходження нового покладу сировини, великих капітальних вкладень і часу, а отже не є загрозою для підприємства на сьогоднішній день.

Тепер перейдемо до стратегічного SWOT-аналізу, який передбачає розподіл внутрішніх факторів підприємства на сильні сторони (Strengths) і слабкі сторони (Weaknesses), а зовнішніх факторів - на можливості (Opportunities) та загрози (Threats). На основі проведеного PEST-аналізу та аналізу за «Зіркою Портера» можемо визначити наступні можливості та загрози для ПРАТ "ПВНГЗК" (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Можливості та загрози для ПРАТ «ПІВНГЗК»

Загрози	Можливості
1. Зменшення попиту і цін на продукцію підприємства на внутрішньому ринку внаслідок бойових дій на Сході України. 2. Погіршення з часом конкурентоспроможності продукції підприємства через її недостатньо високу якість. 3. Продовження негативного впливу епідемії COVID-19 та пов'язаних із нею карантинних обмежень на економіку України загалом, і на витрати підприємства зокрема.	1. Зростання цін на залізорудну сировину на зовнішньому ринку. 2. Можливість впровадження технології виробництва DR-обкотишів, що дозволить збільшити обсяг прибутку при тих самих обсягах виробництва. 3. Знаходження способів економії витрат завдяки широкому впровадженню засобів і методів дистанційної роботи і ведення бізнесу.

На основі проведеного аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства можемо виявити сильні та слабкі сторони ПРАТ "ПІВНГЗК" (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Сильні та слабкі сторони ПРАТ «ПІВНГЗК»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Отримання у 2021р. чистого прибутку в розмірі 25,3 млрд. грн. 2. Підприємство є фінансово автономним від позикових джерел коштів. 3. Приналежність до Групи «Метінвест», що створює захисні механізми щодо постачання стратегічних ресурсів та знижує гостроту конкуренції між виробниками ЗРС.	1. Фінансова залежність підприємства від позикових джерел фінансових ресурсів. 2. Наявність великих обсягів дебіторської і кредиторської заборгованостей, що свідчить про складнощі в поточних розрахунках.

Складемо SWOT-матрицю ПРАТ «ПІВНГЗК» (табл. 2.6). Як бачимо, стратегія використання сильних сторін і можливостей підприємства в найближчій перспективі передбачає оптимізацію структури збуту шляхом збільшення виробництва більш прибуткових видів продукції і реалізації їх на більш вигідних ринках, а в подальшій перспективі - впровадження технології виробництва DR-обкотишів з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства..

SWOT-матриця ПРАТ «ПІВНГЗК»

<p><u>Можливості:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання цін на залізорудну сировину на зовнішньому ринку. 2. Можливість впровадження технології виробництва DR-обкотишів, що дозволить збільшити обсяг прибутку при тих самих обсягах виробництва. 3. Знаходження способів економії витрат завдяки широкому впровадженню засобів і методів дистанційної роботи і ведення бізнесу. 	<p><u>Загрози:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зменшення попиту і цін на продукцію підприємства на внутрішньому ринку внаслідок бойових дій на Сході України. 2. Погіршення з часом конкурентоспроможності продукції підприємства через її недостатньо високу якість. 3. Продовження негативного впливу епідемії COVID-19 та пов'язаних із нею карантинних обмежень на економіку України загалом, і на витрати підприємства зокрема. 	
<p><u>Сильні сторони:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Отримання у 2021р. чистого прибутку в розмірі 25,3 млрд.грн. 2. Підприємство є фінансово автономним від позикових джерел коштів. 3. Приналежність до Групи Метінвест, що створює захисні механізми щодо постачання стратегічних ресурсів та знижує гостроту конкуренції між виробниками ЗРС. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. В найближчій перспективі - стратегія оптимізації структури збуту шляхом збільшення виробництва більш прибуткових видів продукції і реалізації їх на більш вигідних ринках. 2. В подальшій перспективі - стратегія впровадження технології виробництва DR-обкотишів з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегія використання чистого прибутку, а також повернення дебіторами боргів для підтримки його виробничих потужностей, персоналу, та фінансового стану.
<p><u>Слабкі сторони:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фінансова залежність підприємства від позикових джерел фінансових ресурсів. 2. Наявність великих обсягів дебіторської і кредиторської заборгованостей, що свідчить про складнощі в поточних розрахунках. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегія збільшення експорту з метою збільшення обсягу доходу і прибутку, і покращення техніко-економічних показників. 2. Фінансова стратегія покращення поточних розрахунків та зменшення обсягів дебіторської і кредиторської заборгованостей. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегія суворої економії витрат. 2. Стратегія часткової консервації виробничих потужностей.

Стратегія використання наявних сильних сторін і ресурсів для протидії існуючим загрозам передбачає використання наявного чистого прибутку, а також повернення підприємству боргів дебіторами для підтримки його виробничих потужностей, персоналу та фінансового стану.

Стратегія використання наявних можливостей задля подолання слабких сторін підприємства передбачає збільшення експорту з метою збільшення обсягу доходу і прибутку, і покращення техніко-економічних показників, а також фінансову стратегію покращення поточних розрахунків та зменшення обсягів дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Стратегія протидії загрозам з урахуванням слабких сторін підприємства передбачає сувору економію витрат, і, можливо, в разі погіршення ситуації часткову консервацію виробничих потужностей.

2.3. Аналіз фінансових ресурсів підприємства

Розглянемо основні показники балансу ПРАТ «ПВНГЗК» в динаміці за п'ять років починаючи з 2017р. по 2021р. включно (табл. 2.7, рис. 2.10 – 2.12).

Активи ПРАТ “ПВНГЗК” протягом 2018-2019рр. лінійно зростали (рис. 2.10): з 47,4 млрд.грн у 2017р. до 66,4 млрд.грн у 2019р., тобто на 19 млрд.грн або на 40%. потім у 2020р. вони зменшились до 61,4 млрд.грн, тобто на 5 млрд.грн або на 7,5%, а у 2021р. зросли до 70,9 млрд.грн або на 9,5 млрд.грн або на 15,5% порівняно із 2020р.

Причому зміни загальної суми активів відбувалися, в основному, за рахунок зміни оборотних активів підприємства, в той час коли необоротні активи майже не змінювались: їх вартість змінювалась в межах 18,2-21,6 млрд.грн і у 2021р. склала 21,3 млрд.грн.

Таблиця 2.7

Основні показники балансу ПРАТ «ЛІВНІГЗК» в динаміці за 2017-2021рр., тис. грн.

АКТИВ	2017	2018	2019	2020	2021
I. Необоротні активи	18407722	18223311	21580138	21162437	21336642
II. Оборотні активи	29026091	38144632	44789267	40214832	49530232
Запаси	1028548	1400498	1327823	787455	1024121
Дебіторська заборгованість	27811900	36419921	43040493	37964023	48091311
Грошові кошти та їх еквіваленти	71976	116607	61841	1225669	125023
Баланс	47433813	56367943	66369405	61377269	70866874
ПАСИВ					
I. Власний капітал	23870907	30682589	40892606	37159042	26859046
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	2107300	1915801	3512100	4027718	3298855
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	21455606	23769553	21964699	20190509	40708973
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	8240448	11425989	12278613	8283576	16266076
Поточні зобов'язання за розрахунками	12748612	11739420	8361388	11812819	983468
Баланс	47433813	56367943	66369405	61377269	70866874

Активи ПРАТ «ПІВНГЗК» протягом 2018-2019рр. лінійно зростали (рис. 2.10): з 47,4 млрд.грн у 2017р. до 66,4 млрд.грн у 2019р., тобто на 19 млрд.грн або на 40%. потім у 2020р. вони зменшились до 61,4 млрд.грн, тобто на 5 млрд.грн або на 7,5%, а у 2021р. зросли до 70,9 млрд.грн або на 9,5 млрд.грн або на 15,5% порівняно із 2020р. Причому зміни загальної суми активів відбувалися, в основному, за рахунок зміни оборотних активів підприємства, в той час коли необоротні активи майже не змінювались: їх вартість змінювалась в межах 18,2-21,6 млрд.грн і у 2021р. склала 21,3 млрд.грн.

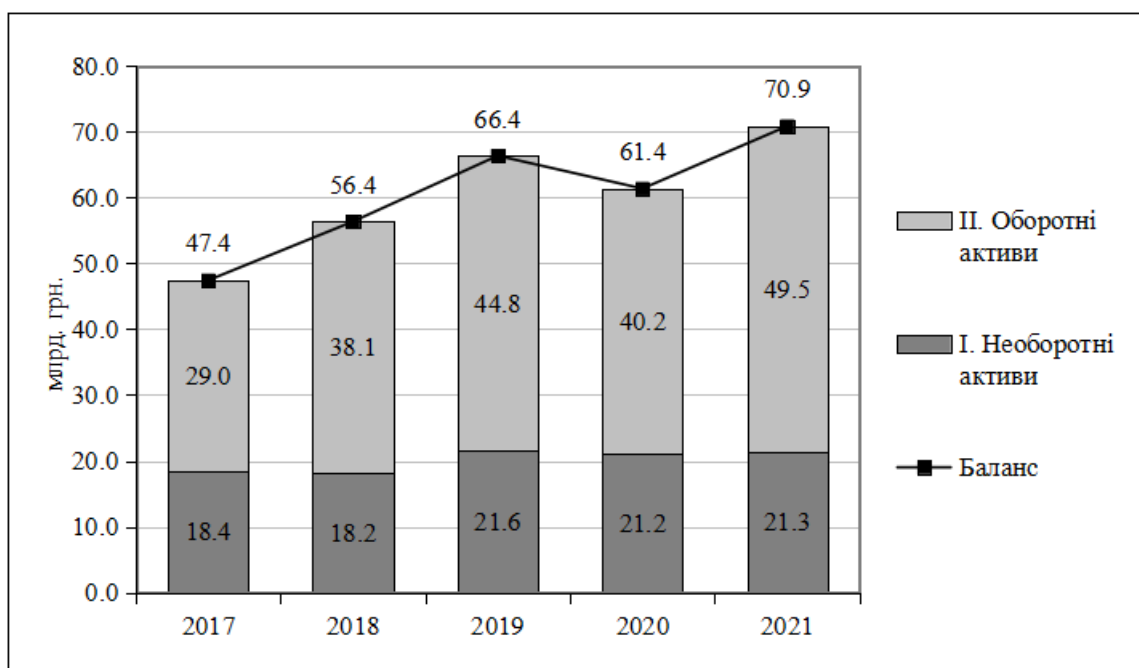

Рис. 2.10. Активи ПРАТ «ПІВНГЗК» в динаміці за 2017-2021рр.

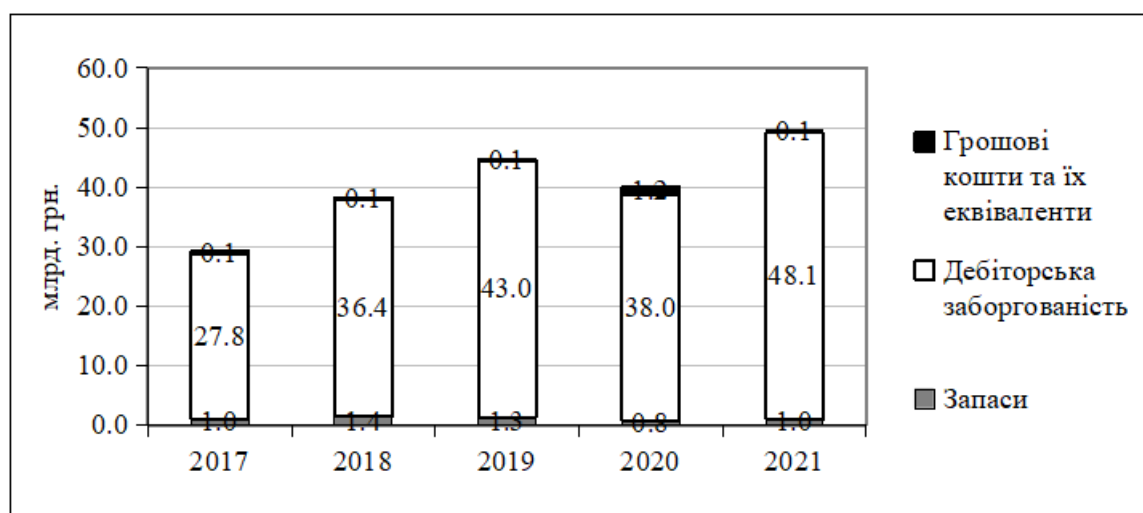

Рис. 2.11. Оборотні активи ПРАТ «ПІВНГЗК» в динаміці за 2017-2021рр

Аналіз складу оборотних активів показує, що вони, в основному, складаються з дебіторської заборгованості (рис. 2.11), і заміє змінами обсягу дебіторської заборгованості пояснюються як зміни оборотних активів, так і активів загалом. Поточна дебіторська заборгованість зросла з 27,8 млрд.грн у 2017р. до 43 млрд.грн у 2019р., потім вона дещо зменшилась до 38 млрд.грн, а у 2021р. знову зросла до 48,1 млрд.грн, тобто на 10,1 млрд.грн або на 27% порівняно із 2020р. При цьому поточна дебіторська заборгованість склала 68% від загальної суми активів, що є дуже великою часткою в активах, і є негативною ознакою фінансового стану підприємства.

Пасиви ПРАТ «ПВНГЗК» змінювалися аналогічно його активам. При цьому більшу частку в пасивах протягом 2017-2020рр. займав власний капітал підприємства, що було позитивним фактором, оскільки свідчило про фінансову незалежність підприємства від позикових джерел коштів, а у 2021р ситуація кардинально змінилася, і більшу частку в пасивах вже займали поточні зобов'язання і забезпечення (57%). Так, на кінець 2021р. власний капітал скоротився до 26,9 млрд.грн з 40,9 млрд.грн, що були у підприємства у 2019р., тобто на 14 млрд.грн протягом 2020-2021рр. В той же час поточні зобов'язання і забезпечення зросли з 20,2 млрд.грн у 2020р. до 40,7 млрд.грн у 2021р., тобто на 20,5 млрд.грн або на 101%, що є вкрай негативними тенденціями.

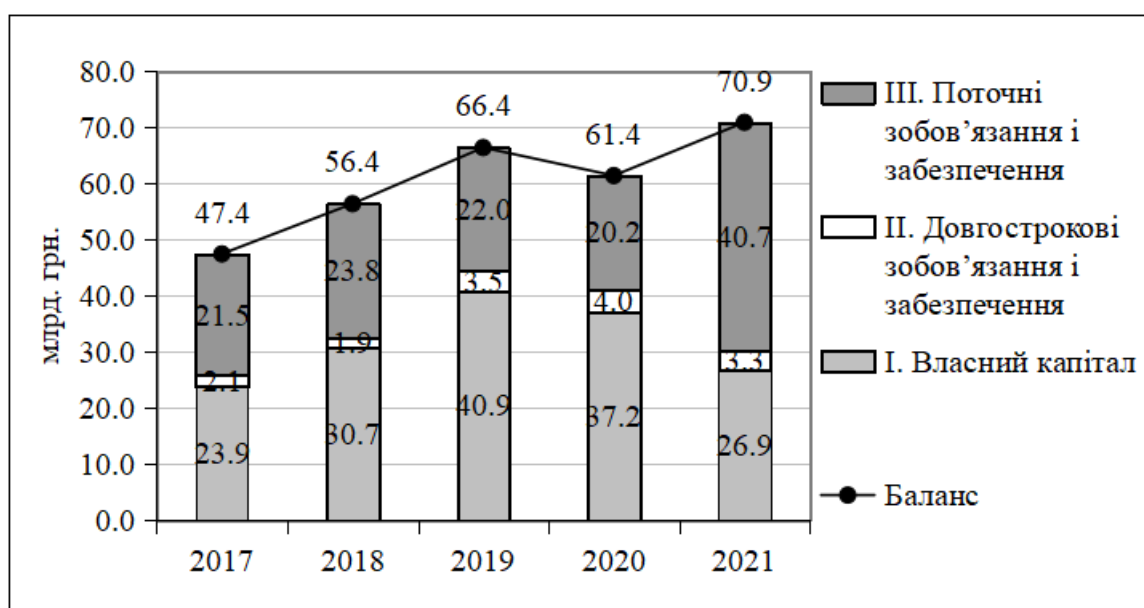

Рис. 2.12. Пасиви ПРАТ «ПВНГЗК» в динаміці за 2017-2021рр.

Тепер проаналізуємо основні показники Звіту про фінансові результати ПРАТ «ПІВНГЗК» в динаміці за 2017-2021рр. (табл. 2.4 та рис. 2.13 – 2.14).

Таблиця 2.4

Основні показники
Звіту про фінансові результати ПРАТ «ПІВНГЗК»
в динаміці за 2017-2021рр.

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
Чистий дохід, млн. грн.	23282	26103	28473	24064	51817
Собівартість, млн. грн.	11488	13331	16056	13908	15836
Валовий прибуток, млн. грн.	11794	12772	12417	10156	35981
Чистий прибуток (збиток)	7792	8211	7995	4341	25293

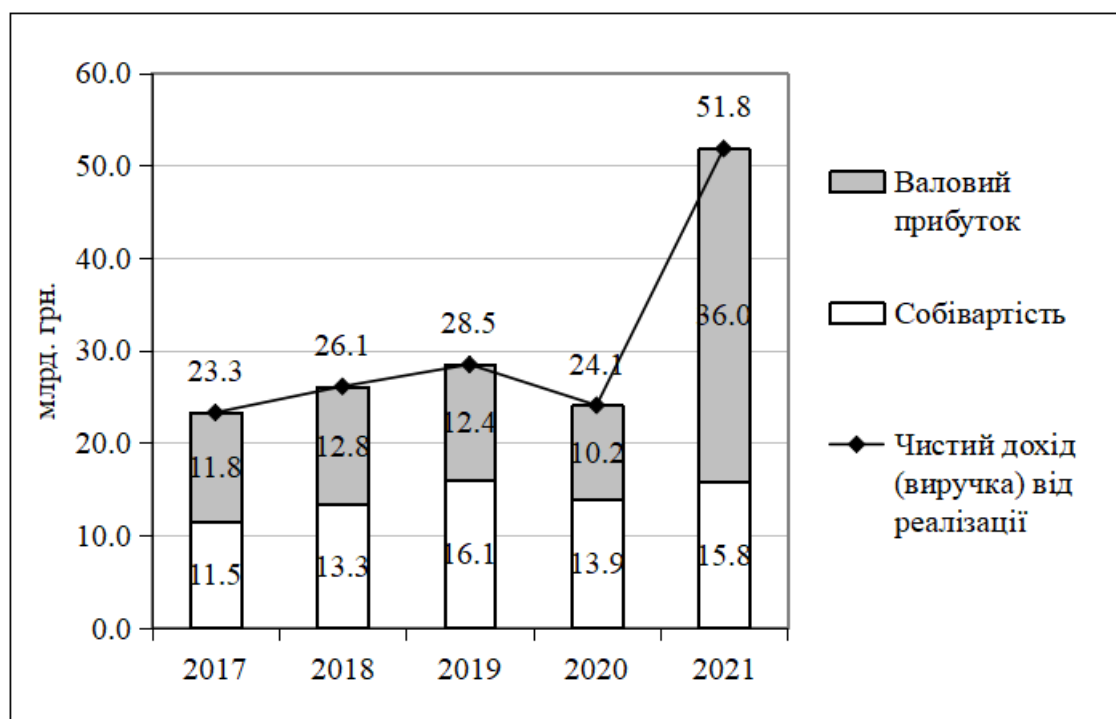

Рис. 2.12. Основні показники Звіту про фінансові результати ПРАТ «ПІВНГЗК» в динаміці за 2017-2021рр.

Значне зростання чистого доходу і значне перевищення темпу його приросту над темпом приросту собівартості дало зростання валового прибутку підприємства з 10,2 млрд.грн у 2020р. до 36 млрд.грн у 2021р., тобто на 26 млрд.грн або на 255% (рис. 2.12), що стало видатним досягненням

підприємства за останні п'ять років. Внаслідок зростання валового прибутку, чистий прибуток також зріс з 4,3 млрд.грн у 2020р. до 25,3 млрд.грн у 2021р., тобто на 488% (рис. 2.13), хоча протягом попередніх 2019-2020рр. відбувалося зменшення як валового прибутку з 12,8 млрд.грн до 10,2 млрд.грн, так і чистого прибутку з 8,2 млрд.грн до 4,3 млрд.грн.

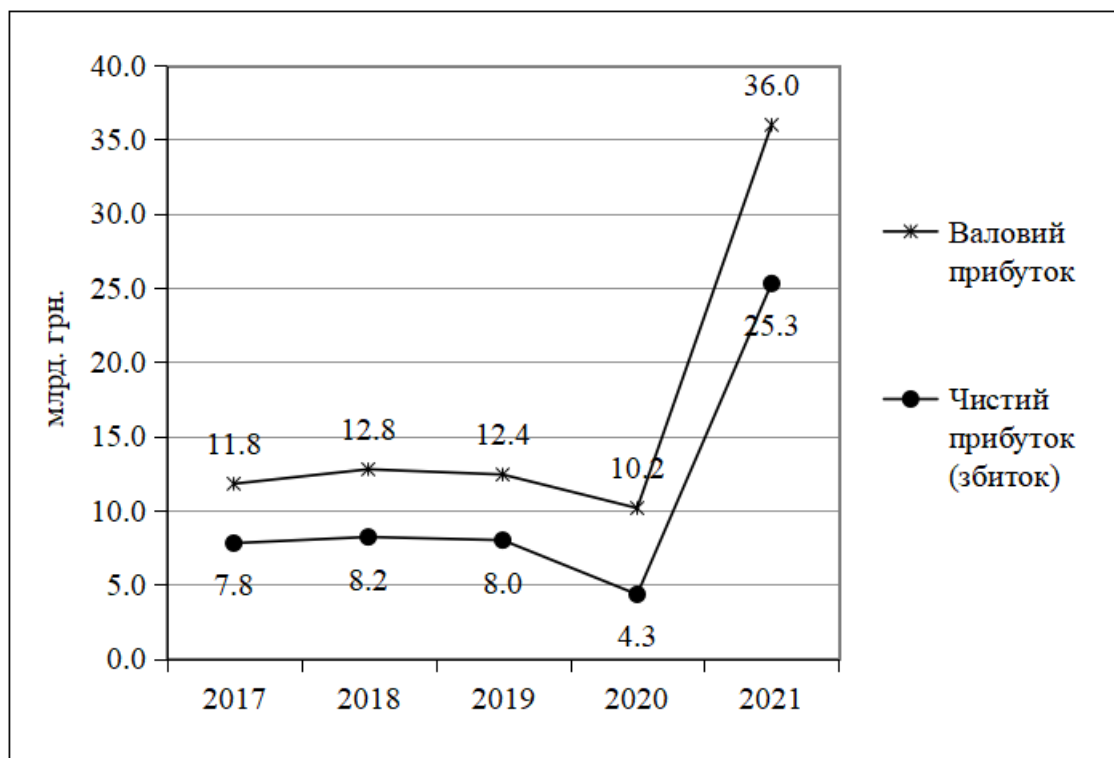

Рис. 2.13. Динаміка валового і чистого прибутку ПРАТ «ПІВНІЗК»

Таким чином, аналіз фінансових ресурсів підприємства показав як позитивні, так і негативні зміни, що відбулися у 2021р. порівняно із попередніми роками. До позитивних змін треба віднести значне зростання валового і чистого прибутків підприємства - до 36 і 25,3 млрд.грн, відповідно. До негативних змін треба віднести великі обсяги дебіторської і кредиторської заборгованостей. Так частка поточної дебіторської заборгованості у 2021р. склала 68% від загальної суми активів, а частка поточної кредиторської заборгованості склала 57% від загальної суми пасивів. Використовуючи свої фінансові ресурси таким чином, підприємство створює загрозу щодо стійкості свого фінансового стану.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРАТ «ПІВНГЗК»

3.1. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємством

Дослідимо ефективність використання фінансових ресурсів ПРАТ «ПІВНГЗК» за допомогою розрахунку його фінансових коефіцієнтів і аналізу їх в динаміці за п'ять років з 2017р. по 2021р. (табл. 3.1, рис. 3.1-3.12).

Таблиця 3.1

Фінансові коефіцієнти ПРАТ «ПІВНГЗК»

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
Необоротні активи	39%	32%	33%	34%	30%
Оборотні активи	61%	68%	67%	66%	70%
Власні кошти	50%	54%	62%	61%	38%
Позикові кошти	50%	46%	38%	39%	62%
Коефіцієнт поточної ліквідності	135%	160%	204%	199%	122%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	130%	155%	198%	195%	119%
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0%	0%	0%	6%	0%
Робочий капітал, млрд.грн	7,57	14,38	22,82	20,02	8,82
Маневреність робочого капіталу	0,14	0,10	0,06	0,04	0,12
Коефіцієнт автономії	0,50	0,54	0,62	0,61	0,38
Коефіцієнт платоспроможності	1,01	1,19	1,61	1,53	0,61
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,55	0,58	0,67	0,67	0,43
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,09	0,06	0,09	0,11	0,12
Рентабельність власних активів (ROA)	16%	15%	12%	7%	36%
Рентабельність власного капіталу (ROE)	33%	27%	20%	12%	94%
Рентабельність реалізованої продукції (ROS)	33%	31%	28%	18%	49%
Оборотність дебіторської заборгованості	0,84	0,72	0,66	0,63	1,08
Оборотність кредиторської заборгованості	2,65	2,16	2,25	2,58	1,29
Оборотність запасів	11,17	9,52	12,09	17,66	15,46
Коефіцієнт банкрутства Спрінггейта	1,27	1,26	1,26	0,93	2,26

Частка необоротних активів в їх загальній сумі (рис. 3.1) протягом досліджуваного періоду коливається в межах 30-39%, але загалом має тенденцію, до зменшення. Відповідно, частка оборотних активів коливається між 61-70%, і загалом має тенденцію до збільшення. У 2021р. частка необоротних активів склала 30%, оборотних 70%.

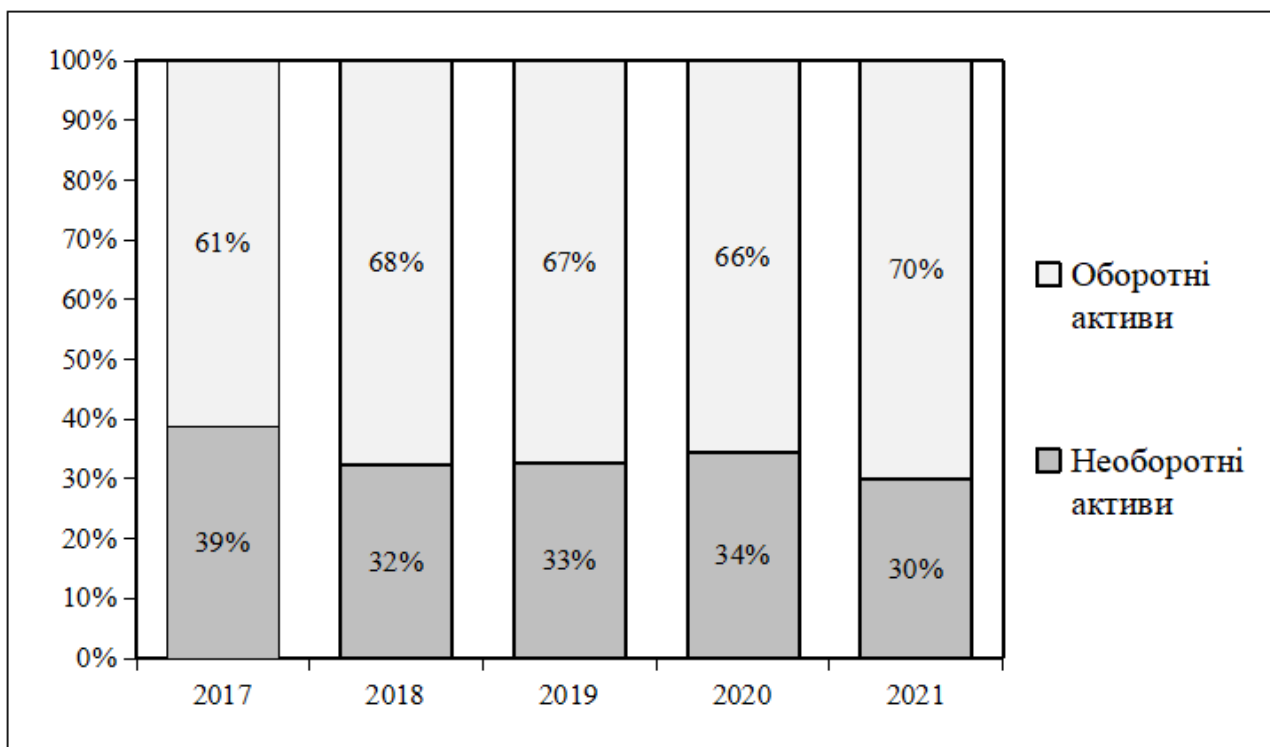

Рис. 3.1. Структура активів ПРАТ «ПІВНГЗК» в динаміці за 2017-2021рр.

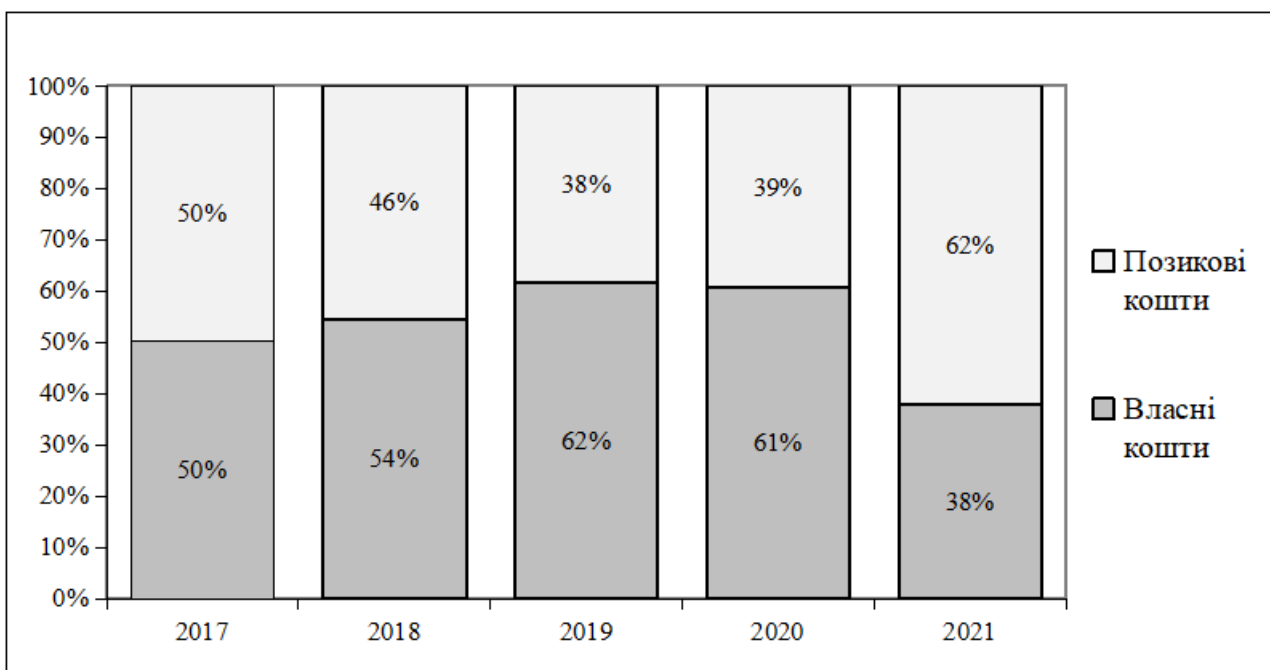

Рис. 3.2. Структура пасивів ПРАТ «ПІВНГЗК» в динаміці за 2017-2021рр.

Частка власних коштів в структурі пасивів протягом 2017-2020рр. зростала з 50 до 61%, а у 2021р. зменшилась до 38%, а частка позикових коштів, відповідно, протягом 2017-2020рр. зменшувалась з 50 до 39%, а у 2021р. зросла до 62%. Таке співвідношення часток власних і позикових коштів в структурі пасивів свідчить про значну фінансову залежність підприємства від позикових джерел фінансових ресурсів.

Те ж саме підтверджують і коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт автономії (рис. 3.2): підприємство у 2021р. не було фінансово автономним, тобто фінансувало свою діяльність за рахунок власних коштів лише на 38%, а за рахунок власного капіталу та довгострокових фінансових ресурсів - 43%. Коефіцієнт фінансового левериджу протягом 2018-2021рр. зростав з 0,06 до 0,12, що означає, що довгострокові позикові фінансові ресурси підприємства склали 12% по відношенню до власного капіталу у 2021р., і це значення протягом останніх трьох років зросло.

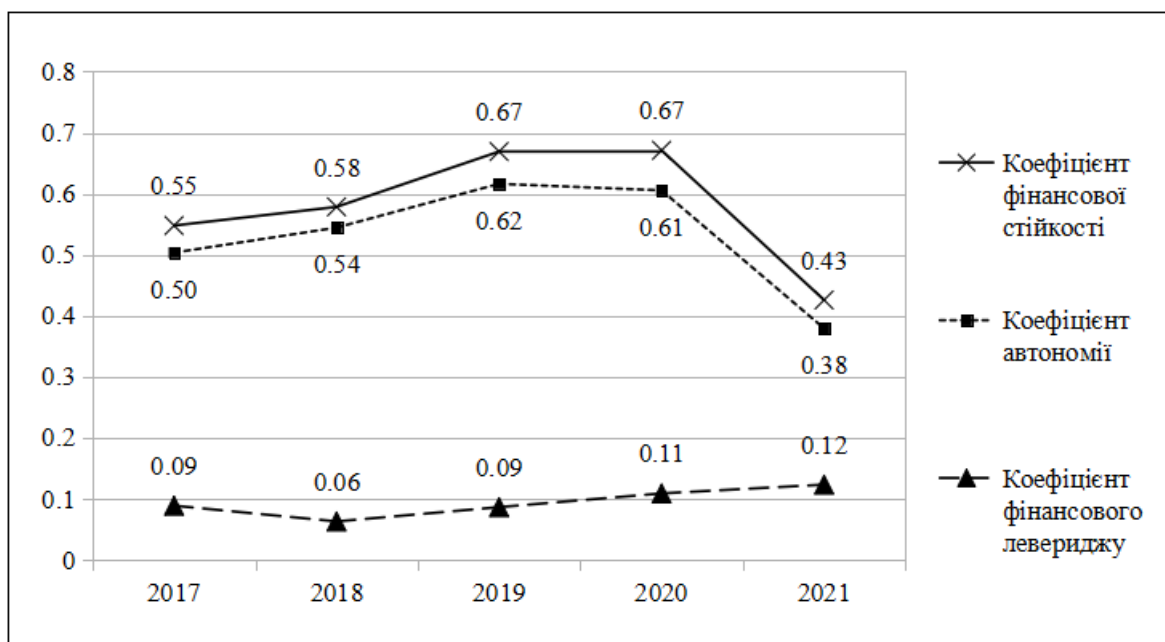

Рис. 3.3. Коефіцієнти фінансової стійкості, автономії і фінансового левериджу ПРАТ “ПВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Щодо поточної платоспроможності ПРАТ “ПВНГЗК”, яка описується коефіцієнтом поточної ліквідності (рис. 3.4), то вона протягом 2018-2019рр. покращувалась, про що свідчить зростання коефіцієнту зі 135% до 204%, і у

2020р. трималася на високому рівні 199%. У 2021р. поточна платоспроможність підприємства різко зменшилась до 122%, що означає, що підприємство взмозі розрахуватися за своїми поточним зобов'язаннями, але значення коефіцієнту нижче нормтиву у 150%.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує здатність підприємства розрахуватися по своїм поточним зобов'язанням за рахунок грошових коштів і дебіторської заборгованості (тобто оборотні активи мінус запаси). Як бачимо з рис. 3.4, цей коефіцієнт майже співпадає із коефіцієнтом поточної ліквідності, тобто сума запасів підприємства є незначною, і головним джерелом поточних фінансових ресурсів для покриття поточних зобов'язань є дебіторська заборгованість.

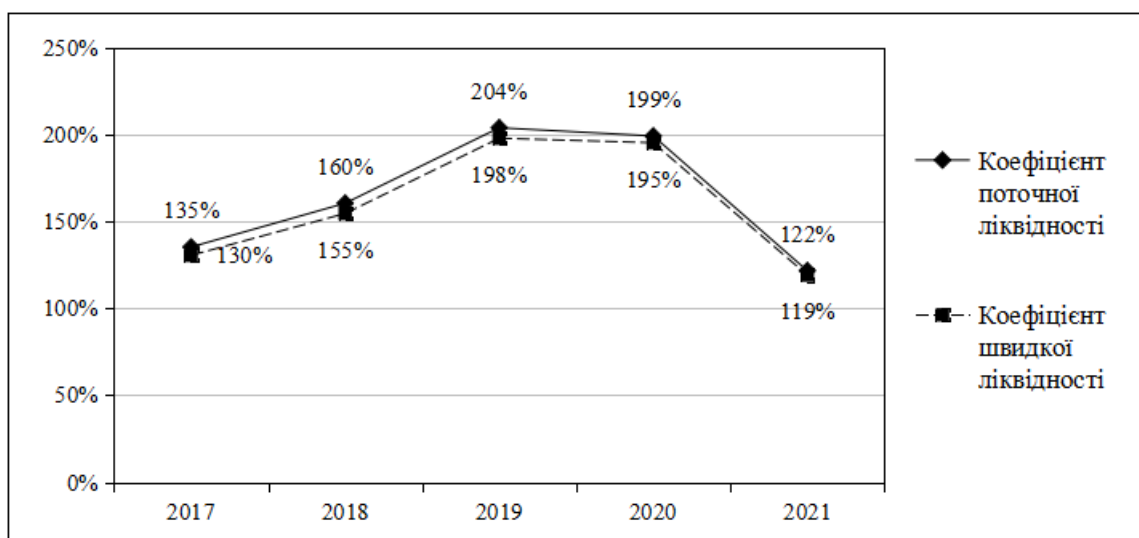

Рис. 3.4. Коефіцієнти поточної і швидкої ліквідності ПРАТ “ПВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

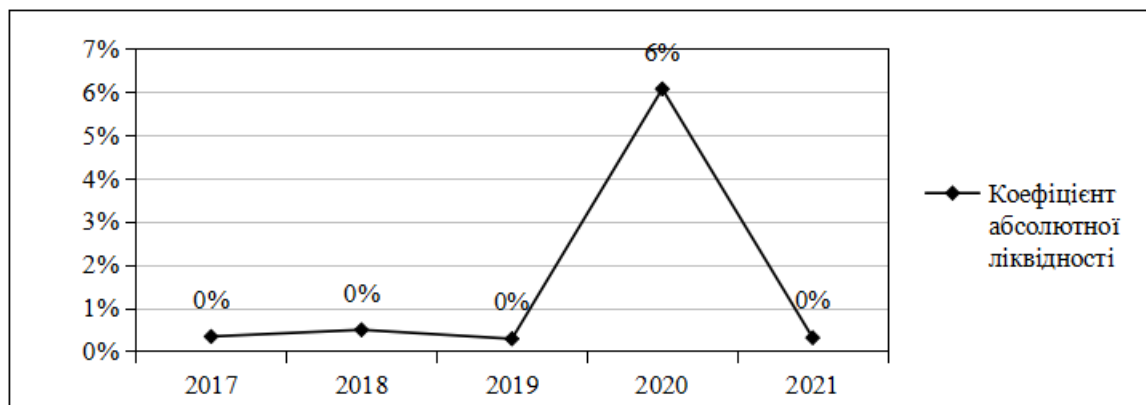

Рис. 3.5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ПРАТ “ПВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ПРАТ “ПВНГЗК” (рис. 3.5) протягом досліджуваного періоду тримається біля нуля, окрім 2020р., коли він дорівнював 6%. Тобто за рахунок лише грошових коштів у 2021р. підприємство не в змозі покрити свою поточну заборгованість.

На відміну від коефіцієнтів, що характеризують ефективність використання підприємством довгострокових і короткострокових фінансових ресурсів, які покращувались протягом 2018-2020рр., а у 2021р. різко погіршились, коефіцієнти рентабельності мають протилежну тенденцію (рис. 3.6). Коефіцієнт рентабельності активів протягом 2018-2020рр. знижувався з 33% до 12%, а коефіцієнт рентабельності власного капіталу знижувався з 16% до 7%. У 2021р. обидва коефіцієнти значно зросли: коефіцієнт рентабельності активів до 36%, а коефіцієнт рентабельності власного капіталу до 94%, що пояснюється надзвичайним зростанням чистого прибутку ПРАТ “ПВНГЗК” у 2021р.

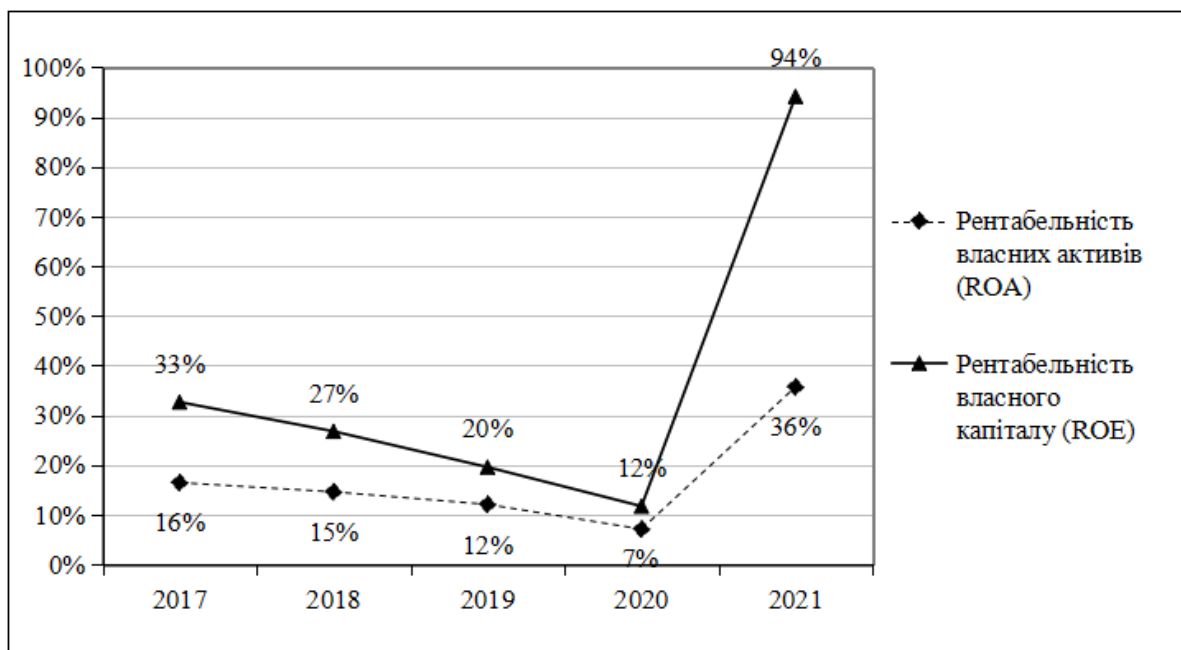

Рис. 3.6. Коефіцієнти рентабельності активів і рентабельності власного капіталу ПРАТ “ПВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Аналогічну динаміку показує і коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції (рис. 3.7), який протягом 2018-2020рр. зменшився з 33% до 18%, а у 2021р. виріс до 49%.

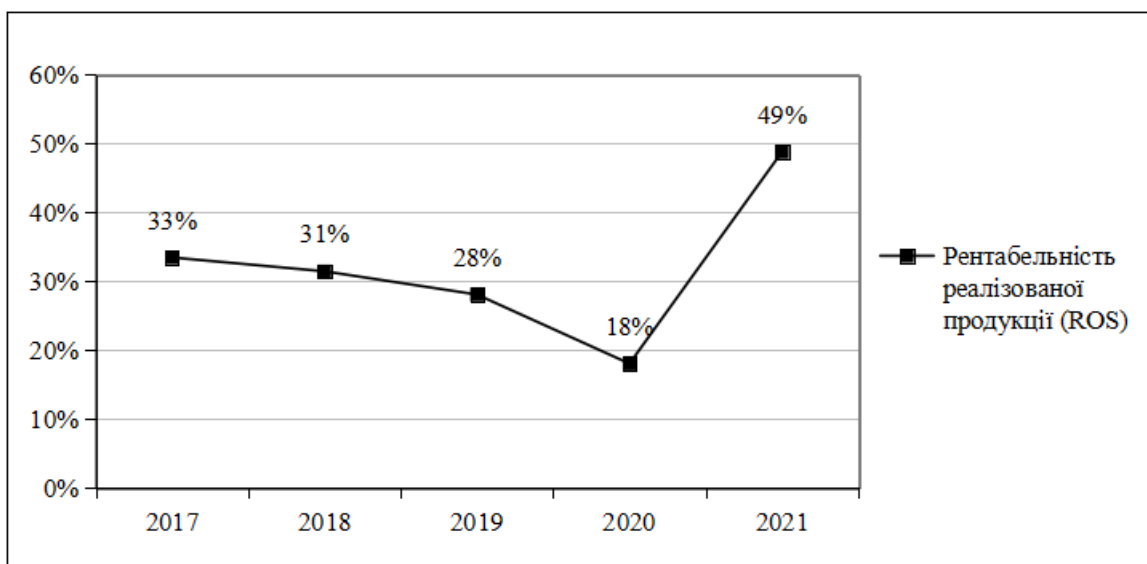

Рис. 3.7. Коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції ПРАТ “ПівнігЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Робочий капітал (рис. 3.8) (різниця між оборотними активами підприємства і його поточними зобов’язаннями) у ПРАТ “ПівнігЗК” протягом 2018-2019рр. зростав з 7,6 млрд.грн до 22,8 млрд.грн, потім у 2020р. він скоротився до 20 млрд.грн, а у 2021р. скоротився ще більше і склав 8,8 млрд.грн. Тобто та частина оборотних активів, якими підприємство може вільно розпоряджатися, у 2021р. значно скоротилася.

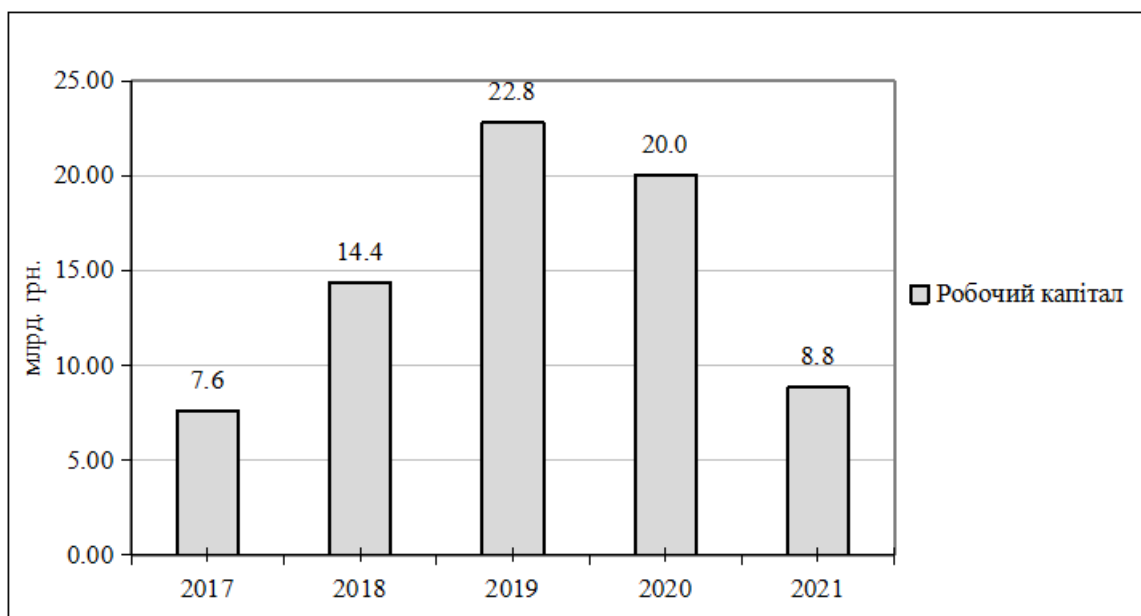

Рис. 3.8. Показник робочого капіталу ПРАТ “ПівнігЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

При цьому здатність робочого капіталу до ефективного використання, протягом 2018-2020рр. покращувалась: коефіцієнт маневреності (рис. 3.9), який визначає частку запасів в робочому капіталі, зменшився з 0,14 до 0,04, тобто лише 4% в робочому капіталі у 2020р. займали запаси. У 2021р. частка запасів у робочому капіталі зростає до 0,12, тобто до 12%.

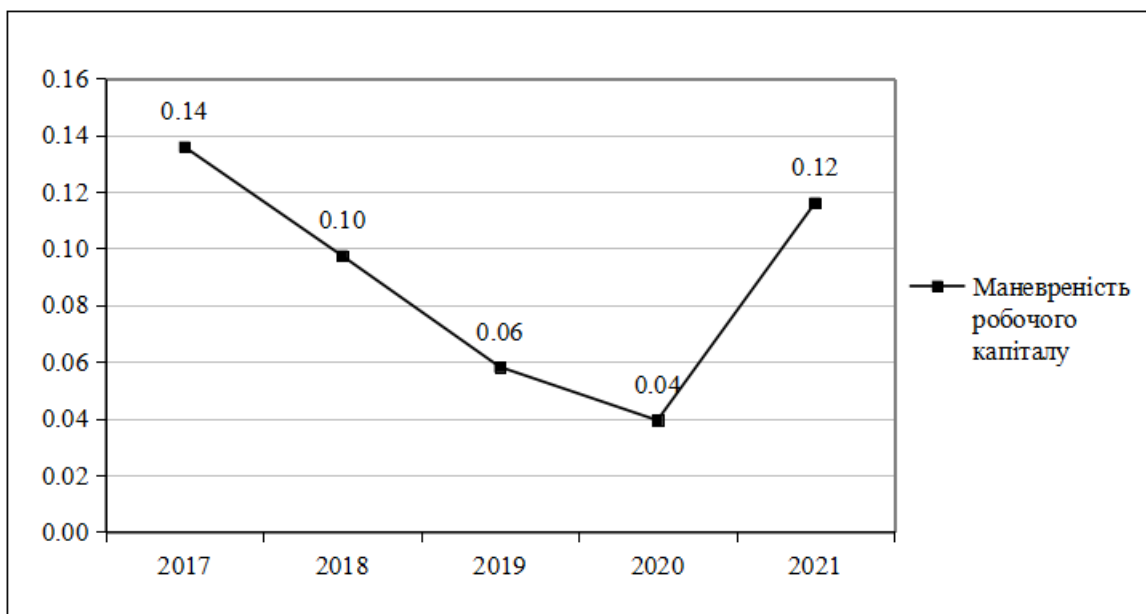

Рис. 3.9. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу ПРАТ “ПІВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

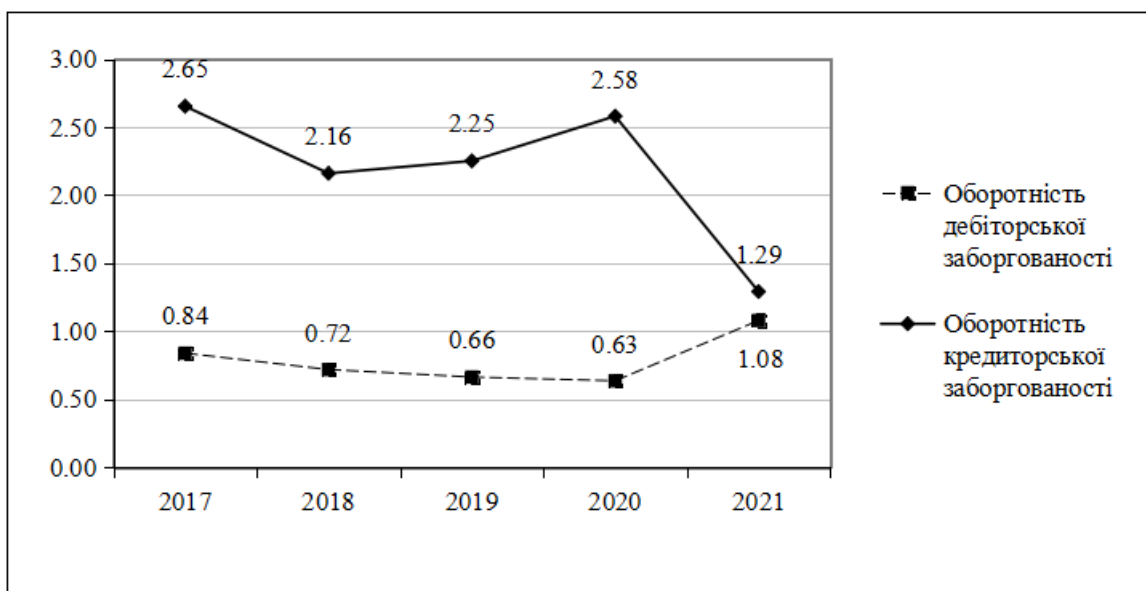

Рис. 3.10. Коефіцієнти оборотності дебіторської і кредиторської заборгованостей ПРАТ “ПІВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Також розглянемо показники оборотності, що характеризують ділову активність підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ПРАТ “ПІВНГЗК” протягом 2019-2020рр. покращувався: він зріс з 2,16 до 2,58 оборотів за рік, а у 2021р. різко погіршився до 1,29 оборота (рис. 3.10).

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ПРАТ “ПІВНГЗК” (рис. 3.10), навпаки, протягом 2018-2020рр. дещо погіршувався: з 0,84 до 0,63, а у 2021р. збільшився до 1,08 оборота.

Щодо коефіцієнта оборотності запасів ПРАТ “ПІВНГЗК” (рис. 3.11), то він протягом 2019-2020рр. зріс з 9,52 до 17,66 обортів, що є було дуже позитивною тенденцією, а у 2021р. дещо зменшився до 15,46 оборотів

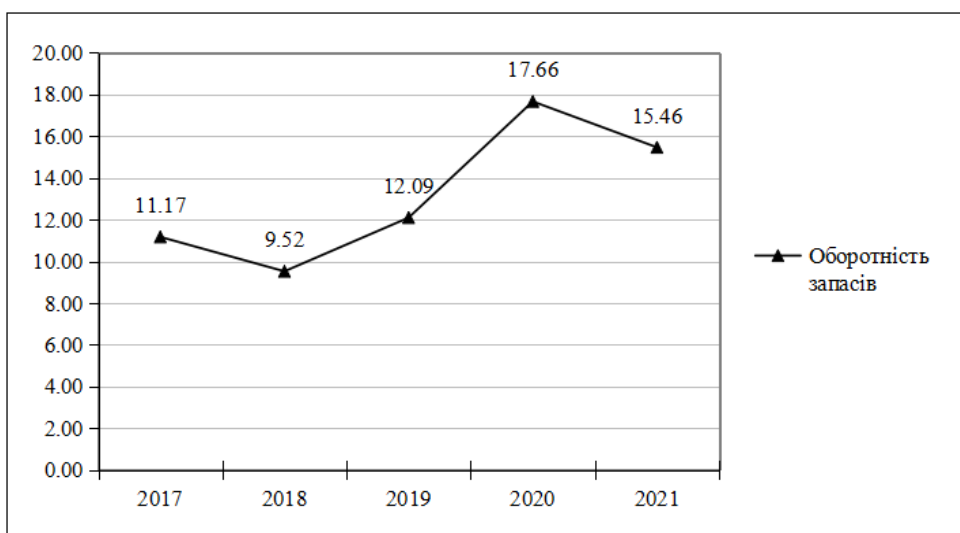

Рис. 3.11. Коефіцієнт оборотності запасів ПРАТ “ПІВНГЗК” за 2017-2021рр.

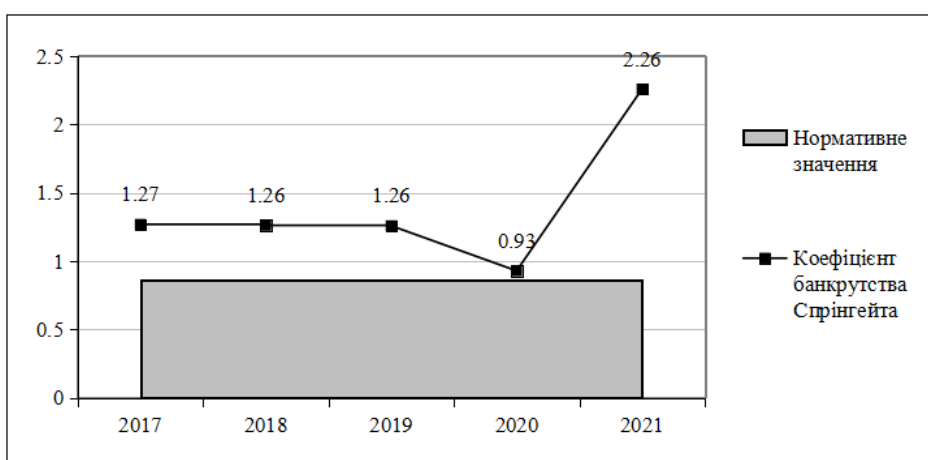

Рис. 3.12. Коефіцієнт банкрутства Спрінгейта ПРАТ “ПІВНГЗК” в динаміці за 2017-2021рр.

Також оцінити фінансовий стан ПРАТ “ПВНГЗК” можна за допомогою коефіцієнта банкрутства Спрінгейта (рис. 3.12), який мав стабільне значення протягом 2017-2019рр., що перевищувало норматив. У 2020р. значення коефіцієнта значно погіршилося, і ледь перевищувало нормативне, а у 2021р. різко зросло до 2,26 при нормативі не менше ніж 0,862, що пов’язано із різким зростанням прибутку підприємства у 2021.

Таким чином, фінансовий стан ПРАТ “ПВНГЗК” не є стійким і стабільним: з одного боку підприємство у 2021р. показало рекордні значення доходу, прибутку і рентабельності, але з іншого боку втратило свою фінансову незалежність від позикових джерел коштів і погіршило свою поточну платоспроможність. Отже, можна зробити висновок про суттєве зниження ефективності використання підприємством своїх довгострокових і короткострокових фінансових ресурсів.

3.2. Шляхи удосконалення управління фінансовими ресурсами

Управління фінансовими ресурсами підприємства, а конкретніше їх формуванням і використання, - це складна система, яка використовуючи відповідні методи, прийоми та інструменти, здійснює організацію та регулювання руху фінансових ресурсів підприємства, згідно з дією об’єктивних законів економіки, нормативних актів та комерційних інтересів власників бізнесу[15].

Система управління фінансовими ресурсами є функціональною сферою загальної системи менеджменту підприємства, підпорядковується глобальній стратегії розвитку підприємства і спрямована досягти встановлені критерії результативності.

Головним призначенням системи управління фінансовими ресурсами є своєчасне забезпечення сфери виробництва і інвестиційної активності належними обсягами фінансових ресурсів.

Із врахуванням специфіки фінансової діяльності, теорій та практик

сучасного менеджменту, можна запропонувати модель управління фінансовими ресурсами підприємства так, як це зображено на рис. 3.13.

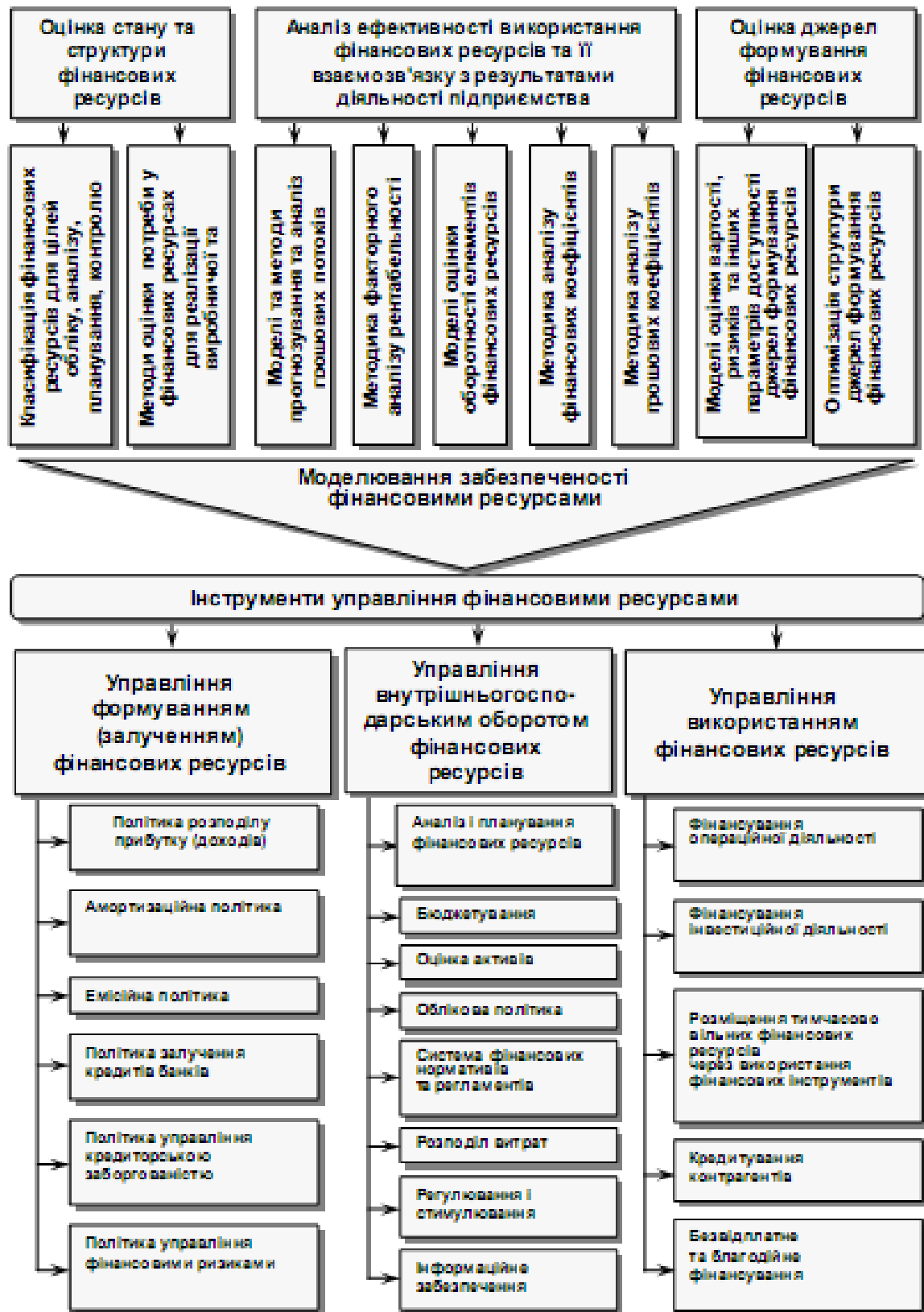

Рис. 3.13 Модель управління фінансовими ресурсами підприємства

В практиці управління поряд із класичним індикатором стратегічних фінансових орієнтирів підприємства – отримання прибутку – неабияке важливе фінансове значення також мають забезпечення належної ліквідності та платоспроможності, підвищення обсягів реалізації продукції, інноваційний розвиток підприємства, процеси диверсифікації виробництв та постійна підтримка конкурентоспроможності.

Аби забезпечити ефективне функціонування системи управління фінансовими ресурсами фінансова політика підприємства повинна охоплювати наступні найбільш важливі аспекти:

1) здійснення управління оборотними активами підприємства, аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості, що зорієнтований на раціональні способи використання наявних у підприємства фінансових ресурсів, і можливості мінімізації вартості фінансів, залучених із зовнішніх джерел;

2) проведення такої інвестиційної політики, що здатна належним чином забезпечити основні «операції» з активами (створенням, придбанням та модернізацією), використання яких є важливою умовою ефективного функціонування і розвитку підприємства;

3) проведення кредитної політики, яка спрямована на те, аби знизити фінансові витрати від залучення кредитів банків;

4) здійснення облікової політики, основна мета якої – належним чином своєчасно забезпечити менеджмент підприємства якісною інформацією про існуючі фінансові процеси на підприємстві;

5) запровадження податкової політики аби мати можливість використовувати наявні податкові пільги мінімізуючи витрати підприємства щодо виконання податкових зобов'язань.

Наведена на рис. 3.13 модель управління фінансовими ресурсами може бути реалізована на основі алгоритму, який реалізується за наступними етапами:

1) аналіз фінансового потенціалу суб'єкта господарювання та факторів, що здійснюють реальний вплив на його формування і процеси розвитку. Його результати дозволяють здійснити оцінку адекватності виробничих та

інвестиційних програм потенційним фінансовим можливостям підприємства.

2) прогнозування глобальних тенденцій щодо змін зовнішнього економічного середовища.

3) визначення і розрахунок загальних потреб у фінансових ресурсах та встановлення параметрів обсягу і часу їх застосування за рахунок власних джерел фінансування.

4) організація процесів реалізації запланованих заходів та проведення оперативного моніторингу та контролю.

Реалізація алгоритму здійснюється на базі таких системних заходів (підходів) щодо удосконалення управління фінансовими ресурсами:

1) оптимізація структури джерел формування фінансових ресурсів підприємства за критерієм «мінімальна середньозважена ціна»;

2) можливість вибору напрямків використання фінансових ресурсів;

3) оцінювання активів за принципом їх прогнозованої дохідності;

4) врахування змін цінності певних грошових потоків з пливом часу;

5) врахування впливу інфляційних процесів на вартісну оцінку фінансових ресурсів;

6) оцінювання рівня фінансового ризику;

7) забезпечення належної фінансової стійкості підприємства і неможливість її переходу за мінімально обґрунтований рівень меж.

Важливим чинником в процесі вдосконалення управління фінансовими ресурсами вважається поєднання стратегії діяльності підприємства з впровадженням сучасних методик формування і використання фінансових ресурсів та затвердженим планом бізнес-активності на певний період. Всі ці означені вище важливі моменти дадуть підприємству можливість досягати позитивних результатів у довгостроковій перспективі і забезпечувати стійке фінансове становище.

3.3. Заходи з удосконалення управління фінансовими ресурсами та оцінка їх ефективності

Першочерговими завданнями управління фінансовими ресурсами підприємства є:

- 1) визначити напрямки ефективного використання фінансових ресурсів;
- 2) раціоналізувати (оптимізувати) структури джерел формування фінансових ресурсів підприємства.

В силу того, що фінансові ресурси достатньо обмежені і присутня серйозна конкуренція між певними напрямками їх використання – актуальним аспектом управління фінансовими ресурсами є завдання щодо їх раціонального (оптимального) розподілу.

Вирішення цього завдання повинне здійснюватися в рамках таких обмежень:

- максимальні обсяги фінансових ресурсів, які можуть бути використані у плановому періоді;
- максимальні обсяги фінансових ресурсів, які можуть бути використані в певних інтервалах часу у плановому періоді;
- вагові коефіцієнти пріоритетності по кожному напрямку застосування фінансових ресурсів підприємства.

Економіко-математична модель раціонального (оптимального) розподілення фінансових ресурсів підприємства між окремими напрямками їх використання має такий вигляд (1):

$$\left\{ \begin{array}{l} \Delta \text{ЧГП} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m FR_{ij} \times C_{ij} \\ \text{обмеження} \\ \sum_{i=1}^n FR_{ij} \leq FR_i = \overline{1, n} \\ \sum_{j=1}^m FR_{ij} \leq FR_j = \overline{1, m} \\ k_{\min} \leq FR_{ij} \leq K_{\max} \end{array} \right. \quad (3.1)$$

де i — номер напрямку використання фінансових ресурсів;
 j — номер періоду використання фінансових ресурсів;

FR_{ij} — загальний обсяг фінансових ресурсів, що виділяється на фінансування i -го напрямку в j -му періоді;

C_{ij} — ваговий коефіцієнт пріоритетності кожного напрямку використання фінансових ресурсів;

FR_i — загальний обсяг фінансових ресурсів, що виділяється на фінансування i -го напрямку;

FR_j — загальний обсяг фінансових ресурсів, що виділяється на в j -му періоді;

k_{min} — мінімальний обсяг фінансових ресурсів, що виділяється на фінансування i -го напрямку в плановому періоді;

K_{max} — максимальний обсяг фінансових ресурсів, що виділяється на фінансування всіх напрямків в j -му періоді.

Моделі оптимізації базуються на наступних засадах [9]:

- зростання ринкової вартості компанії є цільовою функцією управління фінансовими ресурсами;
- формування оптимального і ефективного з точки зору прибутковості комплексу програм і проектів;
- відповідно до параметрів, які визначені власниками бізнесу, забезпечується компроміс між показниками доходності та ризикованості фінансових ресурсів;
- використовується ефект синергії між операційним та фінансовим левериджем;
- використовується так званий «податковий коректор» як інструмент забезпечення зменшення середньозважених цін джерел фінансування.

На основі формули 3.1 побудуємо економіко-математичну модель для ПРАТ “ПІВНГЗК” щодо оптимального розподілу його фінансових ресурсів.

Обсяги фінансових ресурсів (FR_{ij}), що виділяються на фінансування i -го напрямку в j -му періоді, візьмемо в якості змінних. Коефіцієнти рентабельності інвестицій щодо фінансування в i -й напрям в j -му періоді (C_{ij}) візьмемо в якості вагових коефіцієнтів пріоритетності.

Обсяг фінансових ресурсів на фінансування кожного i -го напрямку (FR_i), та в кожному j -му періоді (FR_j), визначаються, виходячи з наявних власних

фінансових ресурсів ПРАТ «ПІВНГЗК» в формі чистого прибутку, розмір якого у 2021р. склав 25 293 042 тис. грн.

Вихідні дані для моделі представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для ЕММ оптимального розподілу фінансових ресурсів
ПРАТ «ПІВНГЗК» на 2022 р.

Напрямки фінансування	Періоди фінансування				Загальний обсяг фінансових ресурсів на і-й напрям
	1 квартал j=1	2 квартал j=2	3 квартал j=3	4 квартал j=4	
1. Переділ видобування, i=1	$C_{11}=0,13$	$C_{12}=0,15$	$C_{13}=0,19$	$C_{14}=0,16$	3 820 449
2. Переділ дроблення i=2	$C_{21}=0,22$	$C_{22}=0,20$	$C_{23}=0,17$	$C_{24}=0,14$	3 487 125
3. Переділ збагачення i=3	$C_{31}=0,50$	$C_{32}=0,49$	$C_{33}=0,48$	$C_{34}=0,49$	9 183 120
4. Переділ огрудкування i=4	$C_{41}=0,47$	$C_{42}=0,48$	$C_{43}=0,51$	$C_{44}=0,50$	8 802 348
Загальний обсяг фінансових ресурсів в j-му періоді	6 323 261	6 323 261	6 323 260	6 323 260	25 293 042

За наведеними вихідними даними складемо цільову функцію (3.2):

$$\begin{aligned} \Delta ЧП = & 0,13x_{11} + 0,15x_{12} + 0,19x_{13} + 0,16x_{14} + \\ & + 0,22x_{21} + 0,20x_{22} + 0,17x_{23} + 0,14x_{24} + \\ & + 0,50x_{31} + 0,49x_{32} + 0,48x_{33} + 0,49x_{34} + \\ & + 0,47x_{41} + 0,48x_{42} + 0,51x_{43} + 0,50x_{44} \rightarrow \max \quad (3.2) \end{aligned}$$

А також за наведеними даними складемо систему обмежень (3.3):

$$\begin{cases} x_{11} + x_{12} + x_{13} + x_{14} \leq 3820449, \\ x_{21} + x_{22} + x_{23} + x_{24} \leq 3487125, \\ x_{31} + x_{32} + x_{33} + x_{34} \leq 9183120, \\ x_{41} + x_{42} + x_{43} + x_{44} \leq 8802348, \\ x_{11} + x_{21} + x_{31} + x_{41} \leq 6323261, \\ x_{12} + x_{22} + x_{32} + x_{42} \leq 6323261, \\ x_{13} + x_{23} + x_{33} + x_{43} \leq 6323260, \\ x_{14} + x_{24} + x_{34} + x_{44} \leq 6323260, \\ x_{ij} \geq 0. \end{cases} \quad (3.3)$$

Результати пошуку оптимального рішення, який було виконано на основі симплекс-методу в програмі Excel, представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Результати розрахунку ЕММ оптимального розподілу фінансових ресурсів
ПРАТ “ПІВНГЗК” на 2022р.

	Змінні						
Змінні	J=1	J=2	J=3	J=4			
I=1				3820449	3820449	<=	3820449
I=2		3463402		23723	3487125	<=	3487125
I=3	6323261	2859859			9183120	<=	9183120
I=4			6323260	2479088	8802348	<=	8802348
	6323261	6323261	6323260	6323260	25293042		
	<=	<=	<=	<=			
	6323261	6323261	6323260	6323260			
Коеф. ЦФ	J=1	J=2	J=3	J=4			
I=1	0,13	0,15	0,19	0,16			
I=2	0,22	0,20	0,17	0,14			
I=3	0,50	0,49	0,48	0,49			
I=4	0,47	0,48	0,51	0,50			
ЦФ	10334641,47						
Напрямок ЦФ	max						

Отже, згідно з отриманим оптимальним рішенням, розподіл фінансових ресурсів ПРАТ “ПІВНГЗК” у 2022р. необхідно зробити наступним чином:

- на переділ видобування спрямувати у IV кварталі 3820449 тис. грн;
- на переділ дроблення спрямувати у II кварталі 3463402 тис.грн, а у IV кварталі - 23723 тис.грн;
- на переділ збагачення у I кварталі спрямувати 6323261 тис.грн, у II кварталі - 2859859 тис. грн;

- на переділ огрудкування у III кварталі спрямувати 6323260 тис.грн, а в IV - 2479088 тис.грн.

Даний розподіл фінансових ресурсів принесе ПРАТ “ПВНГЗК” максимальний розмір додаткового прибутку в розмірі 10 334 641,47 тис. грн.

Впровадження такої економіко-математичної моделі розподілу фінансових ресурсів на підприємстві дозволить удосконалити управління фінансовими ресурсами ПРАТ “ПВНГЗК” і знаходити оптимальні рішення щодо максимізації його прибутку.

ВИСНОВКИ

В першому розділі магістерської кваліфікаційної роботи на тему «Удосконалення управління фінансовими ресурсами гірничо-збагачувального підприємства» розглянуті основні теоретичні аспекти управління фінансовими ресурсами підприємств. Зокрема, визначено, що фінансові ресурси підприємства є основою його функціонування та забезпечують усі сфери діяльності, включаючи виробництво, маркетинг, наукові дослідження тощо. Фінансові ресурси підприємства - це грошові кошти, які знаходяться в його розпорядженні. Вони можуть бути класифіковані за видами, складом та джерелами формування та виникнення.

Управління фінансовими ресурсами підприємства спрямоване на формування оптимальної системи фінансового механізму, координацію фінансових операцій та ефективне використання грошових коштів. Це циклічний процес, який постійно потребує оновлення.

Розвиток методів фінансового управління вимагає розширення напрямків управління, які враховують особливості управління фінансовими ресурсами в українських реаліях. Для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства необхідно використовувати збалансовану систему індикаторів діяльності.

Аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами передбачає аналіз фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства. Для оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства необхідно сформувати систему фінансових коефіцієнтів, яка включатиме низку головних, що забезпечить повномірне дослідження ефективності всіх процесів щодо формування, розміщення та використання фінансових ресурсів.

Другий розділ магістерської кваліфікаційної роботи присвячений аналізу виробничо-господарської діяльності ПРАТ «ПВНГЗК» - потужного підприємства залізорудної галузі України, яке вже багато років здійснює свою

діяльність і виготовляє концентрат та обкотиші для потреб споживачів як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. У 2021 р. підприємство виготовило 8,0 млн.тон товарного концентрату, що на 5% більше, ніж у 2020р., і 6,35 млн.тон обкотишів, що на 18% більше ніж у 2020р. Дохід від реалізації продукції зріс з 24 млрд.грн у 2020р. до 51,8 млрд.грн у 2021р., тобто на 27,8 млрд.грн або на 116% - це надзвичайно велике збільшення чистого доходу, що було викликано сприятливою кон'юктурою ринку. Собівартість реалізованої продукції теж виросла, але лише на 14% порівняно із 2020р. Чистий прибуток підприємства у 2021 р. зріс з 4,3 млрд.грн до 25,3 млрд.грн, тобто на 21 млрд.грн або на 483%, а рентабельність реалізації збільшилась з 18% до 49%, тобто на 31%, що є дуже позитивними факторами в роботі підприємства.

Аналіз фінансових ресурсів ПРАТ «ПВНГЗК», який був проведений на основі показників балансу підприємства, показав як позитивні, так і негативні зміни, що відбулися у 2021р. порівняно із попередніми роками. До позитивних змін треба віднести значне зростання валового і чистого прибутків підприємства - до 36 і 25,3 млрд. грн, відповідно. До негативних змін треба віднести великі обсяги дебіторської і кредиторської заборгованостей. Так частка поточної дебіторської заборгованості у 2021р. склала 68% від загальної суми активів, а частка поточної кредиторської заборгованості склала 57% від загальної суми пасивів. Використовуючи свої фінансові ресурси таким чином, підприємство створює загрозу щодо забезпечення стійкості свого фінансового стану.

В третьому розділі роботи була проведена оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства і визначено, що фінансовий стан ПРАТ «ПВНГЗК» станом на 2021 р. не є стійким і стабільним: з одного боку підприємство у 2021р. показало рекордні значення доходу, прибутку і рентабельності, але з іншого боку втратило свою фінансову незалежність від позикових джерел коштів і погіршило свою поточну платоспроможність. Отже,

можна зробити висновок про суттєве зниження ефективності використання підприємством своїх довгострокових і короткострокових фінансових ресурсів.

Серед першочергових завдань щодо удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства можна визначити:

- 1) Визначення ефективних напрямків використання фінансових ресурсів;
- 2) Оптимізація структури джерел формування фінансових ресурсів підприємства.

У зв'язку з обмеженістю фінансових ресурсів та конкуренцією між напрямками їх використання актуальним завданням управління фінансовими ресурсами є їх раціональний розподіл.

Запропонована економіко-математична модель раціонального розподілу фінансових ресурсів ПРАТ «ПІВНГК» між окремими напрямками їх використання. Результати пошуку оптимального рішення, який було виконано на основі симплекс-методу в програмі Excel продемонстрував, що розподіл фінансових ресурсів ПРАТ «ПІВНГЗК» у 2022р. необхідно зробити наступним чином:

- на переділ видобування спрямувати у IV кварталі 3820449 тис. грн;
- на переділ дроблення спрямувати у II кварталі 3463402 тис.грн, а у IV кварталі - 23723 тис.грн;
- на переділ збагачення у I кварталі спрямувати 6323261 тис.грн, у II кварталі - 2859859 тис. грн;
- на переділ огрудкування у III кварталі спрямувати 6323260 тис.грн, а в IV - 2479088 тис.грн.

Даний розподіл фінансових ресурсів принесе ПРАТ «ПІВНГЗК» максимальний розмір додаткового прибутку в розмірі 10 334 641,47 тис. грн.

Впровадження такої економіко-математичної моделі розподілу фінансових ресурсів на підприємстві дозволить удосконалити управління фінансовими ресурсами ПРАТ «ПІВНГЗК» і знаходити оптимальні рішення щодо максимізації його прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушак Є. Управління фінансовими ресурсами у процесі реструктуризації підприємств // Фінанси України. 2002. № 7. С. 30–38.
2. Ареф'єва О.В. Реструктуризація системи управління фінансовими ресурсами підприємства / О.В. Ареф'єва // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 11-12. – С. 17-26.
3. Березна С.І. Управління фінансовими ресурсами підприємств / С.І. Березна // Фінанси України. — 2013. — № 5. — 34—37.
4. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент. Київ : Ельга, 2018. 722 с.
5. Близнюк О. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства / О. П. Близнюк, А. П. Горпинченко // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. – 2012. – № 2. – С. 1-7.
6. Бродська І. І. Аналітична модель інтегральної оцінки вартості підприємства // Економіка АПК. 2008. № 6. С. 94–101.
7. Вовк В., Бугай О. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка // Галицький економічний вісник. 2011. № 3 (32). С. 169–173
8. Герасименко Р. А. Особливості формування фінансових ресурсів акціонерних товариств // Фінанси України. 2006. № 6 – С. 82–89.
9. Глущенко В. В., Новиков В. Г., Коробов М. Я. Финансово-кредитный механизм в условиях развития хозрасчета. Харьков: «Основа», 1990. 176 с.
10. Захаренко Н. С. Інструменти управління фінансовими ресурсами промислових підприємств / Н. С. Захаренко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць: у 3-х т. / ПДТУ. □ Маріуполь, 2011. □ Т. 3. □ С. 94□97.
11. Кальна Т. А. Прийоми фінансового аналізу: переваги та недоліки // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний

економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. Т. 15. № 2. С. 13–18.

12. Качмарик Я. Д., Хуткий Р. І. Ефективність формування фінансових ресурсів підприємств // Фінанси України. 2008. № 10. С. 138–144.

13. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. 2013. Вип. 2. С. 140–148.

14. Линенко А. В. Оптимізація структури джерел фінансових ресурсів підприємства // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 2. С. 47–55.

15. Нестеренко Н. В. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Н. В. Нестеренко, Д. М. Ребріна // «Вісник». – 2011. – № 3(16). – С. 69-72.

16. Павловська О. В., Білик М. Д., Притуляк Н. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2015. 592 с.

17. Партин Г.О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент:[навч. посіб. для студ. спец. «Фінанси»]. Львів : Львівська політехніка, 2011. 332 с.

18. Петренко Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств // Фінанси України. 2009. № 6. С. 91–95.

19. Петряєва З. Ф. Аналіз фінансової звітності підприємства: [навч. посіб.] / М-во освіти і науки України, Харківський нац. екон. ун-т. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2009. 248 с.

20. Романенко О. Р. Фінанси. Київ : ЦНЛ, 2006. 312 с.

21. Сорока Р. С., Родняк Р. І. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності // Науковий вісник НЛТУ України. 2014. № 23 (16). С. 353–357.

22. Стасюк Г.А. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Г.А. Стасюк. – Херсон : Олді-плюс, 2004. – 478 с.

23. Тігова Т. М. Аналіз фінансової звітності : [навч. посіб.]. Київ :

Центр учбової літератури, 2013. 268 с.

24. Фінанси підприємств: підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] Київ: Вид-во КНЕУ, 2008. 552 с.

25. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / [М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон та ін.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.

26. Хрущ Н. В. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства / Н. В. Хрущ // Економіст. □ 2007. □ № 7. □ С.28□31.

27. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування / Н. Шевчук // Ринок цінних паперів України. – 2004. – № 5-6. – С. 39-44.

28. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ :Міленіум, 2003. 160 с.

29. Шкробот М. В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств / М. В. Шкробот // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3, Т. 2. – С. 236-240.

30. Яременко В. Г. Сутність, поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Випуск 19. Ч. 3. С. 158 – 162.

31. Офіційний сайт ПРАТ «ПВДГЗК». Режим доступу: <https://sevgok.metinvestholding.com/ua>

32. Звітність ПРАТ «ПВНГЗК». Опис бізнесу. Режим доступу: <https://smida.gov.ua>.